

Medlemsblad for DIS-Norge

SLEKT OG DATA

årgang 18 nr. 2 - 2007

Tema: Sykdom og nød

Innhold

Redaktørens spalte	3
Lederens spalte	4
Tema Sykdom og nød	
Da spanskesyken herjet	5
Spanskesyken rammer sosialt skjevt	8
Svartedauden	14
Om et drap i Elverum i 1718	16
Forlis i Bolstadfjorden	20
Hva kan Bergen Byarkiv tilby slektsforskere?	22
Norgesprosjektet	28
Mange nyheter i Brothers keeper	32
Foreningsstoff	
Medlemstilbud	36
Smånytt	42
Bokomtale	43
Tidsskriftomtale	45
Diskalenderen	46

Forsidebilde

Sykdom og nød er noe vi ofte forbinder med døden, kirkegårder og de mørke sider ved tilværelsen. Ofte er det knyttet sterke følelser til de historier om fortida, historier som overgår selv den skumleste grøsser.

Forsidebildet denne gang er et rent stemningsbilde. Fotograf ukjent.

Medlemsblad for DIS-Norge.
Utkommer med 4 nummer
pr år

Abonnement for bibliotek
og liknende institusjoner kan
tegnes for kr 300 pr år

Annonser kan tegnes ved hen-
vendelse til kontoret
kontor@disnorge.no
Tlf: 22 36 11 22 mandag, ons-
dag og torsdag 9-15

DIS-Norge
Postadresse:
Postboks 6601 St. Olavs plass
0129 Oslo
Besøksadresse:
Ullevålsveien 1
epost: sd-bidrag@disnorge.no

Redaktør:
Tone Eli Moseid
slekt-og-data@disnorge.no

Neste nummer sendes ut i
oktober 2007. Siste frist for
levering av stoff er 30. august
2007.

Opplag: 8 600
Produksjon og trykk:
Stens trykkeri AS, Dilling

Design: Grongstad Grafiske

Redaksjonskomite:
Tone Eli Moseid, redaktør
Marit Bødtker
Finn Holden
Liv Marit Haakenstad
Jan M. Keus
Arnfinn Kjelland

ISSN 0803-0510
www.disnorge.no

Redaktørens spalte

Av og til fanges vi inn av dramatiske historier vi snubler over på jakt etter nære eller fjerne slektninger. Historier om helt andre mennesker enn de vi egentlig er på jakt etter, eller kanskje nettopp en overraskende sak som angår nettopp tippoldefar eller tippoldemor. Det ligger i menneskets natur å dras mot det oppsiktsvekkende og annerledes, det er nå så, men vi har også alle sammen evnen til å føle med, vi har empati. Når våre forfedre opplevde nød og elendighet, angår det oss også i dag.

Da jeg lette etter forfedre i Odalen, stusset jeg over at nesten en hel familie ble begravet i løpet av noen få år, på begynnelsen av 1800-tallet. Det var bare noen få av de eldste barna som levde videre (heldigvis for meg). Hva var det som skjedde? Jeg måtte finne et svar, og fant det i bygdeboka. Dette var barkebrødstida, da kornavlingene frøys på åkeren flere år på rad, og da Napoleonskrigen og kornblokaden førte til hungersnød i Norge. Mange døde, kanskje ikke direkte av sult, men av mangelsykdommer etter lang tid med dårlig og ensidig kosthold.

Lenger tilbake i tid har vi selveste Svartedauen, som kom til Norge i 1349. Kanskje er dette den sykdommen som har hatt størst betydning for oss slektsforskere. Ikke bare fordi et så stort antall av befolkningen i Norge døde, men fordi det er svært vanskelig å finne gode kildebelegg for slekt og eiendomsforvaltning. Første når handel og næring igjen begynte å blomstre, vokste kildetilfanget igjen. Vi finner enda mange spor i landskapet rundt oss etter denne sykdommen, i form av de mange ødegårdene (Ødegård, Øgård, Audegarden) – gårdsnavn som ennå finnes, og som forteller oss at dette er gårder som har ligget øde etter Svartedauen, eller etter en av de mange pestepidemiene som herjet i tiden etterpå.

Men vi har ikke vært forskånet for sykdom og pestilens i nyere tid heller. Spanskesyken har vi alle hørt om, og de eldste av oss har hørt noen fortelle om noe selvopplevd fra denne verdensomspennende pandemien som herjet fra 1917 til 1920. Når vi i dag klager over en lei influensa, glemmer vi lett at denne "alle influensaers mor" smittet ca en tredel av

verdens befolkning, og at den tok livet av mellom fem og ti ganger som mange mennesker som første verdenskrig.

Dramatiske hendelser, nød og elendighet, kanskje det gir litt kjøtt på beinet på slektshistorien vår, selv om det kanskje blir et litt feil begrep å bruke. Det aller viktigste er likevel at slike fortellinger om sykdom, nød og elendighet gir oss en innsikt i hvordan våre forfedre levde. Dette er kunnskap vi trenger, både for å forstå fortida, og for å gå bedre rustet inn i framtida.

Foto: Chris Erichsen

Lederens spalte

Sommeren står for døra og slektsforskere flest får ofte mye å gjøre på denne tiden som fører til nedprioritering av arkivletingen. Men pass på å bruk mulighetene i løpet av denne tiden, der slekt gjerne møtes. Ta med blyant og papir og ikke minst det digitale kameraet eller kanskje en lydopptaker slik at du er godt rustet for markarbeidet innen slektsforskningen. Sørg for å snakke med de levende kildene og dokumenter dette med bilder og lydfiler. Det vil du og dine ha glede av i mange år framover, hvis det blir gjort på riktig måte vil det ha verdi for generasjoner.

Ellers er denne årstiden egnet for gravminneregistrering – en utmerket aktivitet for å kombinere uteliv og noe trim med et konkret resultat. Vi har kommet godt i gang med denne databasen, men fortsatt mangler vi mange bilder og informasjon om flere kirkegårder. Ta kontakt hvis ikke alle sommerplanene er utfylt ennå.

Jeg har lenge vært opptatt av hvordan vi skal få til mer og bedre kommunikasjon mellom DIS-Norges ledelse og lokalledene og mellom oss og medlemmene generelt. Det er viktig for å kunne gjøre en god jobb for oss som er valgt til å være ansvarlige, men det er like viktig den andre vegen. Alle har interesser av å vite ”hva holder de nå egentlig på med?”. Og det er allment akseptert at kommunikasjon må gå begge veger for å være god og oppfylle sitt formål. Vi har i foreningens formål at vi skal nyttiggjøre oss digitale hjelpemidler og det er nyttig også for å etablere kommunikasjonskanaler.

Vår eneste ”skriftlige kilde” er

Slekt og Data, ellers går det mest i epost og vi har gode systemer for å adressere riktige ledd gjennom enkle forsendelser. Men jeg lurte fra tid til annen på om vi får formidlet nok og de riktige ting gjennom disse kanalene. Etter hvert har vi fått DISchat som et annen kommunikasjonsmiddel, det er levende noe som oppleves og brukes der og da. Men da er det også forgjengelig, det har intet arkiv eller noen historie. Jeg ser at det har en stor verdi som miljøskaper og en mulighet for medlemmer på tross av geografiske barrierer til å bli kjent og til å holde kontakt. Denne muligheten er unik og noe vi alle sammen burde legge mer vekt på både gjennom egen aktivitet, men også gjennom informasjonsformidling og hjelp til medlemmer som ikke har kommet i gang ennå.

Men jeg har kommet til at disse kommunikasjonskanalene ikke var i stand til å dekke alle behov slik jeg har følt dem. Derfor skriver jeg nå BLOGG! Gå til Hovedsiden på weben vår, under ”Aktuelt” finner du nå ”Ord fra leder”. Her finner du også min begrunnelse for å skrive blogg og min oppfordring til deg som tillitsvalgt eller som medlem til å komme med kommentarer til det som skrives. Det er kommentarene jeg venter på, det er de innspillene jeg kan jobbe videre med.

Men før vi tar helt av i feriemodus skal i hvert fall styret gjennom ei arbeidsøkt til. Også på dette møtet blir strategi en viktig sak, men denne gangen skal vi ikke lenger se på omgivelser eller vurdere muligheter og alternativer. Nå skal vi ned på det helt

konkrete og også begynne å si nei. Hva er det vi skal drive med i framtida og hva er det vi makter med de ressursene vi har tilgjengelig. Det skal lages handlingsplaner. Disse planene skal gjelde for styrets arbeid fram til landsmøtet i april neste år, men samtidig skal de utarbeides for den neste 2-årsperioden slik at landsmøtet kan diskutere og vedta de overordnede handlingsplanene for DIS-Norge 2009-10.

Tillitsmannskonferansen var et nyttig arrangement for styrets arbeid med dette. Det kom inn mange gode innspill, spesielt i gruppediskusjonene som styret nå må gjennomgå, kommentere og sørge for at lokallaga får tilsendt. Da håper jeg at høsten kan starte med diskusjoner også lokalt om hva vi vil og hvor vi vil.

Jeg ønsker dere alle en riktig god sommer!

Torill Johnsen
leder

Foto: Liv Ofsdal

Da spanskesyken herjet

AV TERJE CARLSEN

Omkring 15000 mennesker døde av Spanskesyken i Norge i 1918/1919. På gården Stavern i midt-Norge døde Thale Jørgine Stavern og hennes to sønner i løpet av en uke.

Nelly Stavern er 11 år denne bitende kalde, sjette desemberdagen i 1918. Feberen herjer med henne. Men hun må se. På skjelvende ben går hun mot ruten. Hjertet hamrer i det spinkle brystet. Med de bleke neglene skrapper hun løs en liten trekant i den isete vindussprossen. Ute på tunet står kistene til hennes mor og de eldre brødrene Olav og Johan. Hun svaier et øyeblikk, men tar seg snart inn igjen. Ganske svakt kan hun høre det synges med vaklende stemmer: "Nærmere deg min Gud". Hun kan se selv sterke menn tyr til tårene. Hun svelger og knokkene på hendene blir hvite da hun strammer grepet om vindusposten for ikke å falle overende. Alt er så uvirkelig. Liksom i en ond drøm. Bare for dager siden hadde de alle vært friske og raske. Men så hadde feberen og den tunge pusten rent dem i senk. En fredag i slutten av november får hennes bror, skysskaren til lensmann Berg i Skogn, 20 år gamle Paul Stavern, beskjed av en alvorlig lensmann om å ta fri. -Nå tror jeg du skal se hjem Paul. Det står ikke så bra til på Stavern, sier Berg med ru stemme.

Stor dødelighet i Skogn

Det fantes ikke botemiddel mot Spanskesyken, da de første tilfellene

Nelly Stavern ga et ansikt til den verste influensapandemien, spanskesyken, som har rammet Norge. Privat foto

Her er den gjenlevende søskenflokket fotografert i 1924. Fra venstre Peder Kristian, Nelly, Sverre, Anna Pauline og Paul Stavern. Privat foto.

i Kristiania ble beskrevet i juni 1918. Det var bare å folde hendene og håpe på det beste. 14 dager etter rapportene om influensa i Kristiania 15. juni, bryter influensaen ut epidemisk. Rundt 15000 mennesker døde av Spanskesyken i Norge i løpet av det nærmeste året. På verdensbasis døde mellom 50 og 100 millioner av den alvorlige, pandemiske influensasjukdommen, altså 5-10 ganger flere dødsofre enn den 5 år lange verdenskrigen. Navnet Spanskesyken fikk sykdommen 28 mai 1918, da telegrambyrået Reuters første gang omtalte et influensautbrudd, og det nettopp i Spania. I alt døde 41 mennesker i Skogn og Aasen herred av Spanskesyken i 1918. I 1919 døde enda 13 mennesker. I Verdal, Levanger

og Skogn var skoler og telegrafer i perioder stengt på grunn av sykdommen. Dødeligheten i Levangerdistriktet var høyere enn landsgjennomsnittet. Spesielt var dødeligheten stor blant barn og unge voksne. Menn hadde større dødelighet enn kvinner. Hvorfor dette mønsteret trer frem er noe uklart. Men barn hadde kan hende ikke ervervet den samme modningen av immunsystemet som middelaldrende, og var derved mer utsatt for et alvorligere forløp av sykdommen.

Sosialt skjev sykdom

Inntil nylig har man trodd at Spanskesyken rent tilfeldig plukket ut sine ofre. Men i følge nyslått dr.

polit. Svenn-Erik Mamelund rammet sykdommen sosialt skjevt. Folk fra arbeiderklassen var i mye større grad rammet enn de som hadde bedre råd. Det skyldtes formodentlig dårligere boforhold og ernæring enn det som er nødvendig for å opprettholde et normalt immunforsvar. I Statistisk Sentralbyrås levekårsundersøkelse fra 1918 heter det: “Mange av barna får tydeligvis for lite og for dårlig mat; de kommer på skolen sultne eller halvmette uten skolemat, særlig om fredagene og lørdagene.”

-I tillegg var arbeidsfolk og den fattige bondebefolkningen oftere enn bedrestilte disponert for Spankesyke og brå død gjennom andre klassespesifikke sykdommer som tuberkulose. Sammenliknet med landsgjennomsnittet (SMR = 100) hadde Skogn en statistisk signifikant (5% nivå) overdødelighet på 61% i 1918, dvs. at SMR = 160,6, forteller Mamelund. Dette er en ingen ubetetydelig overdødelighet. Det er også grunn til å tro at syke og dødeligheten kan ha vært større enn den som er registrert, men at legemangel og følgende underdiagnostisering gjorde at sykdomstilfeller ikke ble statistikkført. En opphetet polemikk i Nordre Trondhjems Amstidende om legedekningen i Skogn kan tyde på det. En anonym innsender beskylder dr. Berg-Nilsen for ikke å ville dekke skogningens behov for legetilsyn under epidemien. Berg-Nilsen hadde sitt kontor i Aasen.

Ingen store avisoverskrifter

Det underlige er likevel at så dramatisk sykdom og død ikke skapte førstesideoppslag, selv ikke i lokalavisene. I fylkets eldste avis, Nordre Trondhjems Amstidende, var meldinger om død og fordervelse i kjølvannet av “Spanska” stort sett formidlet som enspalters notiser, innimellom brutt opp av noen lengre haranger fra stadsfysikus om hva som virket og ikke virket mot sykdommen. Først og fremst var det krigen og revolusjonen i Russland som skapte de store overskriftene i Amstina. Man var vel så fornøyd med død og elendighet på den tiden at

man ikke ønsket å bli minnet om det i tide og utide. Barnedødelighet var svært vanlig. Bagatellmessige infeksjoner, som en verkefinger, kunne ta livet av en voksen mann i løpet av få døgn. Svært mange kvinner døde i barselfeber. Mens de fleste i dag dør etter lengre tids kronisk sykdom, døde man den gang først og fremst en brå og uventet død. Dessuten var Europa i ferd med å bli omtegnet. I Russland hadde tsar Nikolaj II måttet bøte med livet for Lenins nye arbeidersosialisme. Kulakkene likeså. I et like turbulent Tyskland vendte soldater med amputerte ben og armer hjem for å nyte godt av den lovede jordreformen. Da som nå er folks hverdagserfaringer mindre viktige for journalistene enn de store og spektakulære hendelsene.

Begravelsen

På kirkegården står en gruppe menn og kvinner og luter ved graven på kirkens sydlige side. Et hvitt lys skinner gjennom en glippe i den grove himmelen over Alstadhaug kirke, Selv sogneprest Frette som kaster det siste stykke jord på kistene til Thale Jørgine Stavern og sønnene Olav og Johan er tykk i stemmen. Tårene renner nedover kinnene til naboer og venner. Det er bare tre uker til jul, og en mor og hennes to sønner er revet bort fra barneflokken på Stavern, som alt for 11 år siden mistet sin far. 11-årige Nelly ligger feberhet i skuvsengen på kammeret på Stavern. Kinnene er røde og hovne av gråt og feber. Hun mister stadig hår fra hodet. Med høyre hånd stryker hun en hånd over ansiktet. Mor kommer aldri tilbaker til oss, tenker hun. – Aldri. Hun har snart ingen tårer igjen. Men hun gråter stille videre, en tåreløs, taus gråt.

“Disse barns følelser og tilstand ved dette sidste farvel til mor og brødre lar seg ikke tænkes, ei heller beskrives” skriver signaturen B i en meddelelse fra Skogn til Nordre Trondhjems Amstidende den 7. desember 1918.

Spanskesyken rammer sosialt skjevt

AV SVENN-ERIK MAMELUND

Minst 50 millioner personer, deriblant 15 000 nordmenn, bukket under for spanskesyken, som var en verdensomspennende influensaepidemi som herjet i årene 1918 og 1919. Områder i Norge der det bodde mange samer hadde den høyeste dødeligheten. Dødeligheten av influensaen var også høy for arbeiderklassen og folk med lav inntekt. En av de viktigste demografiske begivenhetene i moderne tid førte til store svingninger i fødselskullene i årene 1918-1920, og har trolig hatt konsekvenser for helse og dødelighet langt ut i det tjuende århundret.

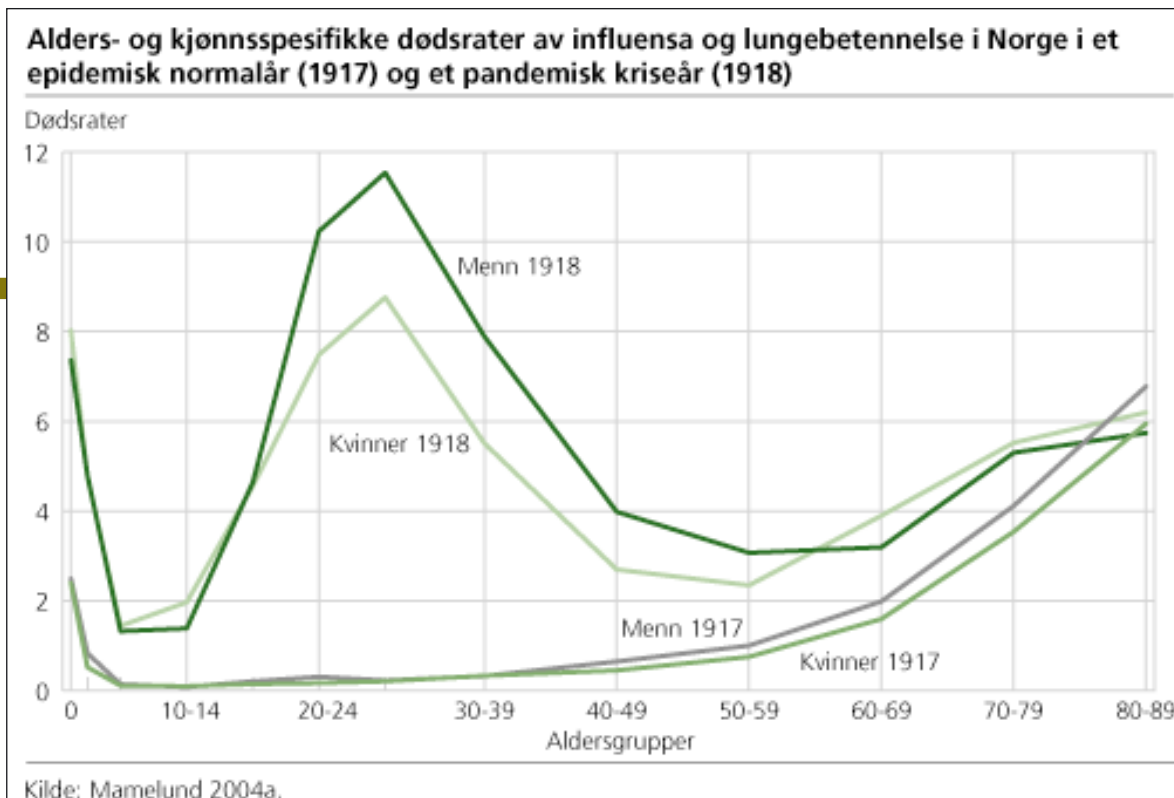
Denne artikkelen rapporterer resultatene fra en ny doktoravhandling om de demografiske konsekvensene av spanskesyken i Norge (Mamelund 2004a). Den nye forskningen viser at spanskesyken ikke bare påvirket Norges befolkning i form av høy dødelighet i 1918 og 1919. Det viser seg også at det markante oppsvinget i fødselstallet i 1920 kan skyldes spanskesyken, og at de som ble hardest rammet av influensaen, men som overlevde, trolig slet med seinskader som ga høyere dødelighet i alderdommen.

Spanskesyken og andre pandemier

Spanskesyken var en verdensomspennende influensaepidemi. Slike epidemier, såkalte pandemier, oppstår med 10-30 års mellomrom og er konstatert 17 ganger siden den første sikre beskrivelsen i 1510 (Mamelund og Iversen 2000). I forrige århundre oppsto influensa pandemisk fire ganger, 1918-19 (spanskesyken), 1957-58 (asiasyken), 1969-70 (Hongkongsyken) og i 1977-78 (russerinfluensaen). Det er nå 27 år siden forrige pandemi brøt ut. Ledende influensaekspert og Verdens helseorganisasjon (WHO) mener derfor at tiden statistisk sett er overmoden for en ny pandemi.

Utbruddene av forkjølelssesykdommen SARS i 2003 og fugleinfluensaen i Hongkong i 1997 har vist at det er reell fare for nye verdensomspennende epidemier, i verste fall en med like høy dødelighet som under spanskesyken. Spredte meldinger om at fugleinfluensa har smittet og tatt livet av mennesker i Sørøst-Asia har kommet flere ganger etter 1997, sist i januar-februar 2005. En ny influensapandemi kan oppstå dersom fugleviruset ikke bare utvikler evnen til å spres mellom fjærkre og mennesker, men at det blander seg med arvematerialet til virus som forårsaker de årlige influensaepidemiene i mennesker. I teorien kan det dermed bli skapt et nytt virus med fugleinfluensavirusets sykdomsframkallende egenskaper og smitteegenskapene til et vanlig influensavirus, det vil si et virus som spres lett mellom mennesker. Dette er imidlertid ikke bare teori. Asiasyken og Hongkongsyken oppsto nettopp som en følge av sammenblanding av virus fra mennesker og fjærkre. Spanskesyken kan ha oppstått på en liknende måte, eller som en følge av sammenblanding mellom influensavirus i mennesker og svin.

Pandemiene skiller seg fra de årlige influensaepidemiene ved at viruset totalt endrer arvemateriale slik at få eller ingen har immunitet mot det. Pandemiene kan derfor spre seg raskt over hele verden. Med dagens utstrakte reisevirksomhet kan dette skje i løpet av få timer med fly. Spanskesyken oppsto i flere omganger; først våren 1918, deretter sommeren 1918, høsten 1918 og på nytt ved årsskiftet 1918-19. Et mindre utbrudd ble også registrert vinteren 1920. Godt utbygde kontinentale jernbanenettverk og interkontinentale dampskipsruter sørget for at hele verden, med unntak av Russland og de fleste land i Afrika sør for Sahara, erfarte spanskesyken i mai, juni eller juli 1918. De mange krigsflyktningene og troppebevegelsene i Europa, USA, Afrika og Asia er trolig også viktige faktorer for å forklare datidens relativt raske og omfangsrike spredning (Mamelund 1998a). Viruset som forårsaket pandemien var relativt ufarlig i begynnelsen, men gjennomgikk en genetisk mutasjon høsten 1918, og ble da svært dødelig for de som ble smittet, spesielt for personer som bodde på steder

hvor man ikke hadde hatt muligheten til å opparbeide immunitet fra de tidligere utbruddene (for eksempel i Russland). Spanskekyken startet ikke i Spania. En teori er at den oppsto i Guangdong-provinsen i Sør-Kina (for øvrig også episenteret for SARS-utbruddet i 2003) og spredte seg til USA og Europa med kinesere som reiste via USA til Vestfronten for å grave skyttergraver under krigen. En annen teori er at spanskesyken kan ha oppstått i amerikanske, eller engelske og franske militærleire. Spanjolene fikk skylden fordi de var nøytrale under krigen og ikke la løkk på informasjon om et utbrudd av sykdommen i mai 1918.

Spanskekykens demografi

Under pandemier øker dødeligheten først og fremst som følge av at flere blir syke. I 1918 var det samtidig en økning i letaliteten, det vil si andelen av de syke som døde. Personer med svekket immunforsvar og med hjerte- og lungesykdom hadde høyest risiko for å dø, først og fremst av lungebetennelse som ofte etterfulgte influensaen. Det er usikkert hvor mange som ble syke. Det mest siterte globale anslaget antyder at minst 30 prosent av en befolkning på 1,8 milliarder ble syke, og at mellom 50 og 100 millioner av disse døde (Johnson og Mueller 2002). I Norge kan halvparten av en befolkning på 2,6 millioner ha vært smittet, og av disse døde 15 000 (Mamelund 1998a). Dette gir en letalitet på litt over 1 prosent. Letaliteten for spanskesyken er ikke spesielt høy sammenliknet med letaliteten for andre

epidemiske sykdommer, for eksempel Ebola eller smittsom hjernehinnebetennelse med henholdsvis 70 og 15 prosent dødelighet. SARS i 2003 hadde også høyere letalitet enn under spanskesyken, omkring 10 prosent, men fordi sykdommen spredte seg sakte ble tallet på døde relativt lavt (litt over 800). Spanskekyken innehar den klart høyeste letaliteten dersom vi sammenlikner med andre influensapandemier. Letaliteten under asiasyken 1957-58 og Hongkongsyken 1969-70 var for eksempel ti ganger lavere enn i 1918-19 (Mamelund og Iversen 2000).

I tillegg til det store antallet døde, er det tre andre forhold som kjennetegner spanskesykens demografi. For det første var det de mellom 20 og 40 år som opplevde den største økningen i dødelighet (se figur 1). Dette er personer som vanligvis har lite eller ingenting å frykte av en influensa. De yngste barna og de aller eldste erfarte også høy dødelighet under spanskesyken, men disse personene har vanligvis også høy dødelighet under de årlige epidemiene. For det andre opplevde menn i aldersgruppen 20-40 år mye høyere dødelighet enn kvinner i samme aldersgruppe, mens det under de årlige epidemiene vanligvis er liten eller ingen kjønnsforskjeller i dødelighet (se figur 1). Noymmer og Garenne (2000) har på en overbevisende måte forklart kjønnsforskjellen i dødelighet med at flere menn enn kvinner ble smittet av tuberkulose, en sykdom som trolig forverret sjansen for å overleve spanskesyken. Det tredje og siste kjennetegnet ved spanskesyken er at mange av

de som ble hardest rammet, men som overlevde, slet med en rekke helseproblemer, noen av dem gjennom hele livet, deriblant søvnvansker, depresjoner, lavt blodtrykk og hørselstap. Personer som fikk svekket helse etter å ha gjennomgått spanskesyken kan derfor ha erfart høyere dødelighet seinere i livet. Et eksempel er dødelighet av encephalitis lethargica (sovesyke) som oppsto pandemisk i kjølvannet av spanskesyken. På verdensbasis i perioden 1918-1928 døde mer enn en halv million av denne mystiske sykdommen. I Norge i samme periode ble det rapportert om 52 døde (Mamelund 1999). Mange av de som ble mildt rammet av sovesyken på 1920-tallet, og som overlevde, utviklet Parkinson's sykdom seinere i livet (Ravenholt og Foege 1982).

Ny forskning om spanskesykens demografi i Norge

Tidligere studier av spanskesyken i Norge (Mamelund 1998a, 1998b, 1999; Mamelund og Iversen 2000) og andre land har primært vært deskriptive. I den nye avhandlingen som blir presentert her (Mamelund 2004a), er det tatt i bruk statistiske modeller som har gjort det mulig å isolere effekten av ulike faktorer som kan forklare variasjonen i dødelighet og fruktbarhet. Data som er benyttet kommer hovedsakelig fra årlig medisinal- og befolkningsstatistikk, men

også fra folketellinger. Det meste av dataene som er benyttet i analysene er publisert av Statistisk sentralbyrå og finnes i SSBs bibliotek. Dataene står i en særstilling internasjonalt; ettersom Norge var et nøytralt land under første verdenskrig, har det i større grad enn i andre land vært mulig å reindyrke de statistiske og demografiske konsekvensene av spanskesyken. I de krigførende landene er det ofte vanskelig å skille dødsfall forårsaket av krigen, spesielt de indirekte, fra dødsfall som følge av spanskesyken. En annen fordel er at føringen av vitalstatistikken, spesielt for dødsfall, fortsatte uforstyrret i Norge under krigen.

Spanskesyken rammet sosialt skjevt

Den nye doktoravhandlingen om spanskesykens demografi i Norge består av fire artikler. Den første går inn i en debatt som har pågått siden 1918: Er det slik at spanskesyken, i likhet med historiske utbrudd av kolera og tuberkulose, tok uforholdsmessig mange liv blant de fattigste? (Mamelund 2004a). Majoriteten av de tidligere studiene har konkludert med at den tok like mange liv blant de rike som blant de fattige. Den nye studien stiller imidlertid spørsmål ved om det er grunn til å tro at dødeligheten av influensa og lungebetennelse under en pandemi

som spanskesyken var forskjellig fra utbrudd av epidemisk influensa og lungebetennelse i nyere tid, som har vist seg å ha større sosiale forskjeller i dødelighet enn de fleste andre dødsårsaker? Videre, er det grunn til å tro at dødeligheten av influensa og lungebetennelse i 1918 skulle være annerledes enn for “moderne” dødsårsaker som viser klare sosiale forskjeller, for eksempel hjerte- og karsykdommer, ulike former for kreft samt flere typer lungelidelser?

Analysene, som er basert på data på individnivå for to bydeler i Kristiania, Frogner og Grønland, viste at arbeiderklassen hadde 30 prosent høyere dødelighet av spanskesyken enn middelklassen og borgerskapet, selv etter at det ble tatt høyde for kjønn, alder og sivilstatus. Mulige årsaker til de betydelige klasseforskjellene i dødelighet kan være forskjeller i ernæring, boligstandard, og hvorvidt man hadde kroniske lidelser som ga økt risiko for død, for eksempel tuberkulose eller andre lungesykdommer. For å sjekke hvor robuste resultatene i denne studien er, vil det i en seinere analyse bli sett nærmere på om bosted har effekt på dødelighet uavhengig av eller i interaksjon med individuelle kjennetegn.

Samene hadde høyere dødelighet enn nordmenn

Den andre problemstillingen går inn i en diskusjon om årsakene til at urbefolkninger i Skandinavia,

Nord-Amerika, Australia, New-Zealand og Polynesia tilsynelatende erfarte den aller høyeste dødeligheten. De ulike forklaringene som hittil er fremmet i litteraturen, slik som fattigdom, dårlig ernæring og forståelse for hygiene, samt manglende opparbeidet og ervervet immunitet mot “europiske” sykdommer, virker rimelige. Ingen tidligere studier har imidlertid målt effekten av disse årsakene samlet, og bidraget til den enkelte årsak har derfor ikke vært kjent. Hypotesen som testes her er at de norske samene opplevde høyere dødelighet enn nordmenn på grunn av manglende immunitet mot influensa, og at forskjellene består selv etter at det er tatt høyde for sosiale og økonomiske ulikheter (Mamelund 2003, 2004a).

Regresjonsanalysene viste at legedistrikter i Norge med høy andel samer hadde den høyeste dødeligheten, når “alt annet er likt”. En økning med 10 prosentpoeng i andelen samer i et gjennomsnittlig legedistrikt førte til en økning i dødeligheten med 7 prosent. Spanskesyken herjet verst i Alta, Kautokeino og Karasjok, områder med mer enn 90 prosent samer. Dødeligheten der var vel fire ganger høyere enn i resten av landet. Forklaringen på dette

resultatet kan være at samene i Nord-Norge hadde lavere nedarvet og opparbeidet immunitet mot influensa enn nordmenn. Årsaken til den manglende immuniteten kan være at de årlige epidemiene ikke nådde inn på vidda. Det første store utbruddet av influensa sommeren 1918 nådde heller ikke vidda. De som ble smittet i resten av landet første del av 1918, og som overlevde, ble immune. Da den mest dødelige varianten av pandemien slo til og rammet de samiske områdene i Finnmark høsten 1918, ble dødeligheten derfor langt høyere. En annen etnisk gruppe, kvenene, hadde ikke høyere dødelighet enn nordmenn som var referansegruppen i analysen. Forklaringen kan være at kvenene var mer assimilert i storsamfunnet enn samene fordi de hadde bedre språkkunnskaper i norsk og fordi de i større grad deltok i pengeøkonomien. Dette ga sannsynligvis også høyere grad av immunitet.

Et annet viktig resultat i denne studien var at dersom formuen per innbygger i et gjennomsnittlig legedistrikt i Norge, som var nær 3 000 kroner, økte med 1 000 kroner til 4 000 kroner, gikk dødeligheten ned med 12 prosent. Argumentet kan også snus den andre veien; en formue på 2 000 kroner betydde en økning i dødeligheten med 12 prosent.

Den høye sykkeligheten og dødeligheten påvirket fødselstallene

Den tredje problemstillingen tar for seg årsakene til det markante oppsvinget i fødselstallet i Norge i 1920. Til tross for at dette året produserte det nest største fødselskullet i norsk historie, med til sammen 69 326 fødsler, har baby-boomen etter andre verdenskrig med en toppnotering på 70 727 fødsler i 1946 vært mye mer påaktet. Den tradisjonelle forklaringen for det store fødselstallet i 1920 har vært opphenting av utsatte ekteskap og fødsler som følge av første verdenskrig. Det er imidlertid slående at oppsvinget i fødselstallet i 1920 skjedde med samme intensitet i nøytrale så vel som i krigførende land. Hypotesen som testes er ikke ny i litteraturen på området (se f.eks. Høijer 1959), men den har ikke tidligere blitt bekreftet/styrket; Kan spanskesyken i 1918 forklare det moderate fallet i fruktbarhet i 1919 og det sterke oppsvinget i 1920 i det nøytrale Norge? (Mamelund 2004a, 2004b).

Regresjonsanalysene viste at den store oppgangen i sykkelighet av influensa og lungebetennelse medførte signifikant færre unnfangerer sommeren 1918, og at økningen i dødelighet hadde en tilsvarende negativ effekt på unnfangerer høsten 1918. Samtidig viste analysene at oppgangen i unnfan-

gelser i 1919 var 50 prosent større enn nedgangen i 1918. Dette skyldes sannsynligvis en kompensasjon av urealiserte unnfangerer i 1918, "erstatning" av døde, spesielt barn, og glede over at mer enn fire år med krig og spanskesyken var over. Sammen med økt gjengifte blant dem som mistet ektefellen i spanskesyken i 1918, førte dette til en baby-boom med nesten 10 000 flere fødsler i 1920 enn i 1919.

Spanskesyken også etter 1918?

Utgangspunktet for den fjerde problemstillingen er en studie som har vist at unge voksne menn fra krigførende land har erfart meget høy dødelighet av hjerte- og karsykdommer i alderdommen, som kan skyldes underernæring under første verdenskrig (Horiuchi 1983). Horiuchi fant ikke samme resultat for to nøytrale land, og konkluderte dermed at dette dødelighetsmønsteret var eksklusivt for krigførende land. Overraskende var det derfor at Gómez de León, i et arbeid publisert i 1991, fant mer eller mindre det samme dødelighetsmønsteret for Norge, ikke bare for menn, men også for kvinner. Hva kunne være forklaringen for det nøytrale Norge? Første verdenskrig var ingen åpenbar kandidat. I stedet foreslo Gómez de León spanskesyken, men denne hypotesen ble ikke testet ettersom det gikk langt utover arbeidets opprinnelige problemformulering. I avhandlingen som ligger til grunn for denne artikkelen (Mamelund 2004a) er derimot spanskesyken som mulig forklaring fulgt opp, og de norske dataene analysert på nytt (data fra Mamelund og Borgan 1996). Hypotesen er at de som ble hardest rammet av spanskesyken, men som overlevde, slet med seinskader som førte til høyere dødelighet i alderdommen.

Resultatene fra en såkalt Alder-Periode-Kohort-analyse viste at menn født 1900-1909 og kvinner født 1890-1899 hadde signifikant høyere dødelighet enn eldre og yngre "nabokull". I disse fødselskullene var det relativt få som døde i 1918 eller 1919, men en høy andel ble smittet av spanskesyken. Som et resultat kan disse ha fått svekket helse og dermed høyere dødelighet seinere i livet. I artikkelen blir det sannsynliggjort at disse kohortene, både i Norge og internasjonalt, hadde økt risiko for å begå selvmord, og for å dø av sovesyken (på 1920-tallet), tuberkulose, Parkinson's og hjerte- og karsykdommer (i perioden 1920-1970). Samtidig var neppe indirekte effekter av første verdenskrig, som knapphet og rasjonering på matvarer, alvorlige nok til at de skulle gi dårligere helse og høyere dødelighet i befolkningen etter 1918. I artikkelen blir det samtidig gjort klart at røyking er en alternativ risikofaktor som

også kan føre til høyere dødelighet av hjerte- og kar-sykdommer. Det er imidlertid ingen grunn til å tro at kun tenåringer og unge voksne i 1918 skulle bli storrykere, og at dødelighet av lungekreft dermed skulle bli mye høyere for denne gruppen enn yngre og/eller eldre fødselskohorter.

Konklusjon

I denne artikkelen har vi beskrevet hovedfunnene fra en ny artikkelbasert doktoravhandling om spanskesykens demografi i Norge. Lesere som er interessert i flere referanser til den nasjonale så vel som den internasjonale litteraturen, og detaljene omkring forutsetningene for analysene, dataene og metodene beskrevet i denne artikkelen, henvises til avhandlingen eller tidsskriftene hvor to av artiklene er publisert (Mamelund 2003, 2004a, 2004b). De fire artiklene har kastet nytt lys over flere av spanskesykens demografiske mysterier. Blant annet er det vist at dødeligheten av spanskesyken rammet sosialt skjevt, både med hensyn til økonomiske og etniske variable. Resultatene står i kontrast til tidligere studier som har hevdet at dødeligheten av spanskesyken var sosialt nøytral. Influentaen i 1918 kan sannsynligvis også forklare hvorfor Norge erfarte en baby-boom i 1920. Spanskesyken førte ikke bare til høyere dødelighet umiddelbart i 1918, men ga trolig også høyere dødelighet senere i livet for unge voksne som overlevde influensapandemien. To av spanskesykens kanskje største mysterier står imidlertid fortsatt ubesvart; til tross for at halvparten av spanskesykevirusets genetiske arvestoffer er blitt kartlagt de siste årene, mangler vi fortsatt svar på hvorfor nettopp denne influenzaen var så virulent, og hvorfor unge voksne hadde så overraskende høy dødelighet. Det er heller ikke blitt utviklet en vaksine som kan brukes dersom tilsvarende virus som forårsaket spanskesyken skulle oppstå i en ny pandemi i fremtiden. Det er imidlertid sannsynlig at allerede eksisterende antiviralia, det vil si medisiner som kan dempe symptomene, forkorte sykdoms-lengde og mulige komplikasjoner, vil virke mot et slikt influensavirus.

Referanser

Gómez de León, J. (1991): Empirical Models to Fit and Project. Time Series of Age-specific Mortality Rates, Report from a Nordic seminar on prognoses. Drammen, Norway 24-26 April 1990. Tekniske Rapporter no. 53. Nordisk Statistisk Sekretariat.

- Højjer, E. (1959): Sveriges befolkningsutveckling genom tiderna, Stockholm.
- Horiuchi, S. (1983): The long-term Impact of War on Mortality of World War I Survivors in the Federal Republic of Germany, *Population Bulletin of the United Nations* 15: 80-92.
- Johnson, N.P.A.S. og J. Mueller (2002): Updating the Accounts: Global Mortality of the 1918-1920 Spanish Influenza Pandemic, *Bulletin of the History of Medicine* 76: 105-115.
- Mamelund, S-E. (1998a): Spanskesyken i Norge 1918-1920: Diffusjon og demografiske konsekvenser. Hovedoppgave i Samfunnsgeografi høsten 1998. Oslo: Institutt for Sosiologi og Samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.
- Mamelund, S-E. (1998b): Diffusjon av influensa i Norge under Spanskesyken 1918-19, *Norsk Epidemiologi* 8(1): 45-58.
- Mamelund, S-E. (1999): Spanskesyken i Norge: Kostnadene og konsekvensene, *Samfunnsspeilet*, 6, 1999: 22-31. Statistisk sentralbyrå.
- Mamelund, S-E. (2003): Spanish Influenza mortality of ethnic minorities in Norway 1918-1919, *European Journal of Population* 19(1): 83-102.
- Mamelund, S-E. (2004a): Spanish Influenza and Beyond: The Case of Norway, *Dr.polit.-avhandling*. Oslo: Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo.
- Mamelund, S-E. (2004b): Can the Spanish Influenza Pandemic of 1918 Explain the Baby Boom of 1920 in Neutral Norway? *Population* 59(2): 229-260.
- Mamelund, S-E. og B.G. Iversen (2000): Sykelighet og dødelighet ved pandemisk influensa i Norge, *Tidsskrift for Den norske lægeforening* 130(3): 53-56.
- Mamelund, S-E. og J. K. Borgan (1996): Kohort- og periodedødeligheten i Norge 1846-1994. Rapporter 96/9. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Noymer, A. og M. Garenne (2000): The 1918 Influenza Epidemic's Effect on Sex Differentials in Mortality in the United States, *Population and Development Review* 26(3): 565-581.
- Ravenholt, R.T. og W.H. Foege (1982): Before our time. 1918 influenza, Encephalitis Lethargica, Parkinsonism, *The Lancet* (16 Oct.): 860-864.

(Tidligere gjengitt i Samfunnsspeilet nr. 1, 2005.)

Pestlege

Svartedauden var en byllepest som rammet Europa i perioden 1347-1351, og er en av de verste pestepidemiene i historien. Pesten skal ha hatt sin opprinnelse i Asia.

Pest er en gnagersykdom som kan overleve ute i naturen der det er så mange gnagere at de ikke blir utryddet av en slik sykdom. Et slikt område kalles et pestreservoar. Nyere forskning indikerer at pesten kanskje ikke oppstod i Kina som tidligere antatt, men i mongolkhanatet Den Gylne Horde i 1346. I dette området nordvest for Det kaspiske hav finnes pesten den dag i dag. Mongolske krigere, som hadde reist gjennom dette pestområdet i Sør-Russland, førte smitten til den beleirede byen Kaffa (i dag heter den

Feodosija) på Krimhalvøya i 1346.

Tross store anstrengelser i sovjet-tiden klarte man ikke å utrydde verken pest eller gnagere i dette området i Sør-Russland. Så her smittes folk med pest den dag i dag. Pesten er i utgangspunktet like farlig som før, men vi vet mer om sykdommen, og kan forsvare oss bedre mot den. Dessuten skyldes den jo en bakterie, og antibiotika som streptomycin og tetracyclin har god effekt.

Det gjelder likevel å komme til lege i tide. Og tross all behandling regner man med en dødelighet på mellom null og fem prosent om du får byllepest. Enda verre er det med lungepest. Her regner man med en dødelighet på mellom fem og ti prosent.

Den gangen Svartedauden herjet, trodde man at det gikk an å komme seg unna smitten ved å ha et luktenebb foran munn og nese – et nebb som ble fylt med sterk lukt, for å fordrive det vonde som forårsaket pesten.

Svarted

Pesten

I dag vet man stort sett hvordan pesten spredde seg og hvordan den kan kureres. Svartedauden er forårsaket av bakterien *Yersinia pestis* eller *Pasteurella pestis*. Det er en mikroskopisk encellet organisme som så snart den har en vert, multipliserer seg og produserer tre forskjellige symptomer avhengig hvordan den er spredd.

Virusteori

Det har i de senere år vært forsket mye på svartedauen og flere forskere er nå i tvil om det var rotter som spredde pesten. På bakgrunn av et godt dokumentert utbrudd av pest i England på 1600-tallet og et annet utbrudd av byllepest i India tidlig på 1900-tallet, er det flere forskere som tror at svartedauen kan ha vært forårsaket av et ebolaliknende virus.

Det er flere grunner til at de tviler på at pesten ble spredd av rotter. For det

første er det spredningsmønsteret. Pesten spredde seg veldig fort, og spredde seg over Europa på bare noen få år. Utbruddet av byllepest i India tidlig på 1900-tallet brukte over et halvt år på å spre seg fra en landsby til en annen. Hvis dette var samme sykdom er det usannsynlig at pesten skulle spre seg så fort og i så stor utstrekning på en tid hvor reisevirksomheten ikke på langt nær var så stor som på 1900-tallet.

En annen årsak til at forskerne tviler er rottebestanden i perioden pesten herjet. Det er ikke tvil om at det fantes massevis av rotter i byene, men utover på landsbygda kan det virke som om gnagerproblemet var mindre. Dette synet baserer de blant annet på oppdrett av duer på den engelske landsbygda i middelalderen. I dueslagene hadde de reirplasser helt nede ved bakken. Hvis rotter hadde vært et problem ville reirplassene vært plassert høyere opp slik at rottene ikke kunne ta eggene. Hvis man tar et eksempel fra mer hjem-

lige trakter, kan man se på bygging av bur. Buret ble brukt til oppbevaring av mat, og i våre dager kjenner vi det som stabbur. Men disse bygningene ble ikke satt på stabber før på 1700-tallet, og grunnen til at de hevet buret fra bakken var nettopp for å holde gnagere unna. Dermed kan det se ut som om gnagerproblemet var mindre i perioden pesten herjet, og dette vanskeliggjør teorien om at pesten ble spredd av rottene.

Et tredje punkt forskerne har sett på er inkubasjonstiden til sykdommen. I følge den tradisjonelle teorien om svartedauen var tiden mellom når man ble smittet og når symptomene viste seg veldig kort. Det ble sagt at en person som ble smittet av pesten kunne spise lunsj med sin familie på dagen, og om kveld spiste han middag med sine forfedre. Sykdommen rammet raskt, og stort sett med dødlig utgang.

Dokumentasjonen av et av de siste utbruddene av pesten i England er

Kart over pestens spredning i Europa.

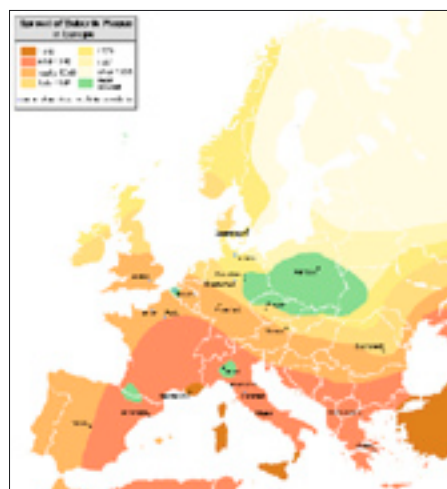
Svartedauden i Europa

Italia ble rammet i 1347, og pesten spredte seg videre via handelsveier til andre deler av Europa og det nordlige Afrika og Midtøsten gjennom 1348. Videre spredte den seg til Mesopotamia, Sør-Spania, Nord-Europa (bl.a. Norge) og til sist Russland i 1351. Polen stengte grensene sine, og ble spart for pesten. Island ble delvis spart, siden mannskapene på skip dit stort sett døde før de kom fram. Ca. 1/3 av befolkningen her døde.

Pesten kom til Norge sommeren 1349, via et skip med korn fra England til Bjørgvin (Bergen). Hele mannskapet ombord på skipet hadde dødd av viruset. Sammen med kornet fra England kom også rotter, det var nemlig de som brakte pesten til Norge. Minst halvparten av befolkningen i Norge, og kanskje så mye som 60 prosent av befolkningen i Europa døde, dvs 50 av 80 millioner. På verdensbasis regner man med at 75 millioner mennesker omkom av epidemien.

Ifølge enkelte norske historikere kom pesten til Oslo

noen måneder før den kom til Bergen. Det skal ha vært et lite utbrudd høsten 1348, men dette ble stoppet av vinterkulden. Det siste kjente offer for svartedauden i Norge var Stavangerbispen som døde 7. januar 1350.

dauden

meget god, og der kan man følge pesten nærmest fra hus til hus. Pesten slo til i en liten landsby, og den første som ble syk var skredderen. Han hadde 3 uker i forveien vært i London, og det virker sannsynlig at det var der han plukket opp sykdommen (ble smittet). Etter at skredderen ble syk og døde, fulgte familien hans. En uke etter at skredderen døde var så godt som hele familien utryddet, og deretter kan man følge pesten fra hus til hus. Først ble slektninger og venner av skredderen syke, disse hadde besøkt huset hans før han ble syk. Deretter ble deres slektninger og venner syke, og slik fortsetter det. Det som utmerker seg ved utbruddet er inkubasjonstiden. Det kommer tydelig fram at det i hvert fall tok 14 dager fra man ble utsatt for smitten til symptomene begynte å vise seg, og man rekker å smitte veldig mange mennesker på 3 uker hvis man er ute på reise.

Hvis teorien om at svartedauden var et ebolaliknende virus med inkuba-

sjonstid på 3 uker, vil det forklare den raske spredningen av pesten bedre enn hvis det var byllepest.

Pesten smittet til mennesker gjennom bitt fra lopper på rotter. Når pesten overføres fra ville gnagere til husrotter kommer også mennesker i fare. For når rottene dør går loppene over på mennesker. Den egentlige pesten er byllepest, som fører til at lymfeknutene svulmer opp i armhulene, lysken og på halsen. Smittestoffet kan så gå i blodet og føre til lungepest og blodforgiftningspest.

Spredning

Det er blitt diskutert om årsakene til den hurtige og omfattende spredningen av svartedauden. Det hersker ingen tvil om at Middelalderens hygiene spilte en avgjørende rolle i den omfattende spredningen pesten hadde. Det er usikkert hvor mye et gjennomsnittlig middelaldermenneske vasket seg, men for mange bønder, spesielt de som bodde

langt fra en vannkilde, var trolig dåpen det første og siste ordentlige badet. Offentlige bad var på lik linje med bordeller, og bading generelt ble sett på som mistenkelig og noe som ledet til umoralske gjerninger. Kong Johan av England var trolig privilegert som hadde ett bad i måneden i 1212. Benedictmonkene i sentral-Frankrike skulle ikke bade mer enn to ganger i året.

Klær ble sjelden skiftet. Trolig sov folk i de samme klærne for varme og beskyttelse mot halmmadrassene som var vanlig for folk flest på denne tiden. Vanligvis lå hele familien i én og samme seng. Ekskrementer kunne ikke bli skylt bort, slik som idag, og gatene var ofte fylt med avfall fra både mennesker og dyr.

Kilde: www.wikipedia.no

Om et drap i Elverum i 1718

Historien om gjetergutten Even Amundssønn fra Løten

AV RONNY RISMYHR HAUGEN

En ettermiddag høsten 1718 kom gjetergutten Even Amundssønn tilbake til Skavhaugen med krøttera etter å ha vært ute i skogen og gjett hele dagen. Han fortalte at seksåringen Nils Embretssønn, som han hadde hatt med seg, var sporløst forsvunnet. De neste seks ukene var Even med og lette etter Nils, men guttungen var ikke å finne. I alle disse ukene skjulte Even en fryktelig hemmelighet som han til slutt ikke klarte å bære. Hva som egentlig hadde skjedd kom fram på bygdetinget på Garde i Elverum den 18. mars 1719.

Even Amundssønn ble født utafor ekteskap på Rokoskogen i Løten og døpt i Løten kirke 5. oktober 1704. Han hadde tvillingbroren Anders og et par halvsøstre. Mora Berte Larsdatter hadde før vært gift med en Jon, som hadde rømt fra henne. Hun ble siden lokket av «en fantegutt» fra Ringebu ved navn Amund «som besov hende» og derved ble far til Even og Anders. Berte var trolig ikke så lett å leve sammen med, det var nemlig ikke bare ektemannen som stakk av. Vinteren 1718 hadde også Even Amundssønn fått nok av mora og forlot henne fordi hun var så «ond» mot ham. Han var da om lag tretten og et halvt år.

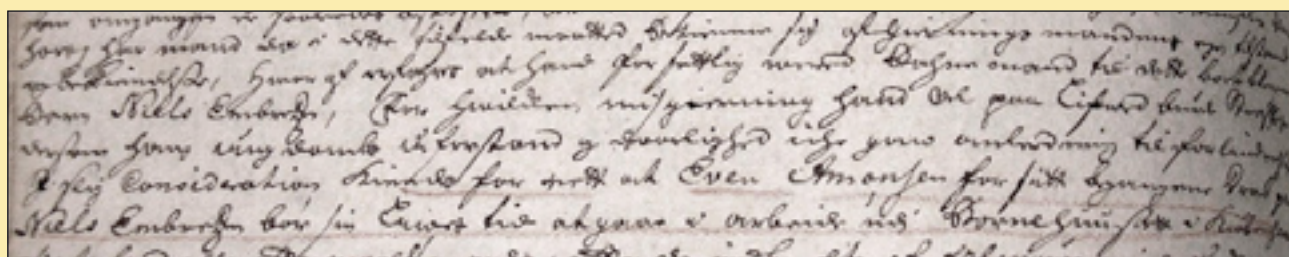
Det neste halve året streifet Even

rundt i Våler og Elverum. I blant var han heldig og fikk arbeid en tid slik at han kunne få litt mat eller tjene noen skillinger. Men overalt hvor han gikk ble han raskt kjent for sin «vandsklighed og skalkhed»¹ og derfor var han ikke så populær å ha i tjenesten. Hos Knut Knøsen i Våler hadde han imidlertid post som gjetergutt i noen måneder. Deretter var han noen uker på Tåråsen, også der som gjeter. Da de ikke ville ha ham lenger på Tåråsen, søkte han nordover mot Elverum. På Houm fikk han tjeneste, men etter fjorten dager var han ikke lenger øn-

sket der heller og måtte videre. Neste stopp var Østerhaug, hvor han arbeidet i åtte dager. Han gikk så videre nordover til Strands kvernhus, «der hand fick fatt paa en huusmand fra Matzberged 4 mihle herfra bøigden». Even ble med østover til Matsberget og var der en åtte dagers tid før han igjen gikk videre. Turen gikk nå til Nupen, om lag fem kilometer vest for Matsberget. Der holdt han til i noen dager til Embret Nilssønn Skavhaugen, «en fattig huusmand [som] arbeider hos godtfolck for sin føde,» kom innom etter å ha vært i Trysil

Kart, med dagens kommunegrensar, som viser de fleste stedene som er nevnt i teksten. (Grafikk: Ronny Rismyhr Haugen)

Fra dommen mot Even Amundssønn på bygdinget i Elverum 18. mars 1719, ført i pennen av Hans Winsnes, sorenskriver i Solør og Østerdalen 1716-1742: «. har mand da i dette tilfelde maattet Betienne sig af gierningsmandens egen tilstaaels og bekiendelse, Hwor af erfahres at hand for settlig wered Bahne mand til dette borte blevne Barn Niels Embretsen, For Hwilcken misgierning hand vel paa Lifwed burde Straffes dersom hans ung dombs uforstand og daarlighed iche gaw anledning til forlindelse. J slig Consideration kiendes for rett at Even Amonsen for sitt begangne Drab paa Niels Embretsen bør sin Liws tid at gaee i arbeide udj Børnehuuset i kiøbenhavn.» (Statsarkivet i Hamar, Tingbok for Solør og Østerdalen nr. 52 (1716-1719), fol. 234b.)

en tur. Even ble med Embret hjem til Skavhaugen og gjette krøtter for ham en fjorten dagers tid.

Så en morgen rundt mikkelsmesse, den 29. september 1718, da Even skulle ut og gjete, spurte han Embrets seks år gamle sønn Nils om han hadde lyst til å være med. Nils hadde ikke noe imot det, og ble med Even – uten foreldrenes viten og vilje. Om ettermiddagen fant de på at de skulle leke, så de hentet noen steiner som de trillet eller kastet mot hverandre. Alt var tydeligvis fryd og gammen helt til Nils var så uheldig å treffe Even i beinet med en av steinene. Even fikk vondt og ble så sint at han slo Nils over skulderen med skaftet av en øks han hadde i matsekken. Nils begynte å blø og gråte, og truet med å sladre til faren. I frykt for straff når de kom hjem, kokte Even sammen en utpekulert plan for å kvitte seg med guttungen.

Even tok først av seg sekken og la to steiner oppi. Deretter hang han sekken på Nils' rygg, for så å lokke ham ut på et nedblåst tre som lå ut i et tjern for å hente noen blader de kunne leke med. Nils lot seg lure, og da han hadde gått et stykke ut på stammen, dyttet Even ham ut i vannet. Steinene i sekken trakk Nils rett til bunns og ingen så noe mer til ham.

Etterpå fulgte Even krøtterer hjem til Skavhaugen og meldte fra at Nils var borte og at han ikke visste hvor han var blitt av. De neste seks ukene

ble Even på Skavhaugen «og fulgte med folckene mange gange og ledte efter barnet». Even innrømmet etter hvert at han sist så Nils ved det aktuelle tjernet og påstod at han var falt i vannet. Søk i vannkanten var imidlertid resultatløst, Nils ble aldri funnet. Den endrede forklaringen svekket troverdigheten til Even. Folk begynte nå å fatte mistanke til ham, men Even benektet at han hadde gjort noe galt. Det var først da en sersjant ved navn Kristoffer Nilssønn «piskede og truede ham til bekiendelse» at Even «aa-benbarede denne gierning». Even ble nå redd for konsekvensene, og straks han så sitt snitt til det forsvant han til skogs. Han ble noen dager senere pågrepet nord i Åmot sogn.

Den 18. mars 1719 kom saken opp til behandling og pådømming på bygdinget i Elverum. Da hadde Even sittet bak lås og slå hos lensmann Tølløv Gunnerssønn på Nordre Houm i Heradsbygda siden 24. november 1718.

Stemningen i Garde tingstue var nok dystre da Even tilstod og i detalj forklarte seg om den fryktelige gjerningen. Etterpå framstod Embret Skavhaugen for retten og bekreftet at sønnen Nils hadde fulgt med Even ut i skogen den aktuelle høstdagen og at han siden aldri kom hjem og heller ikke var funnet død, verken i skogen eller i vannet.

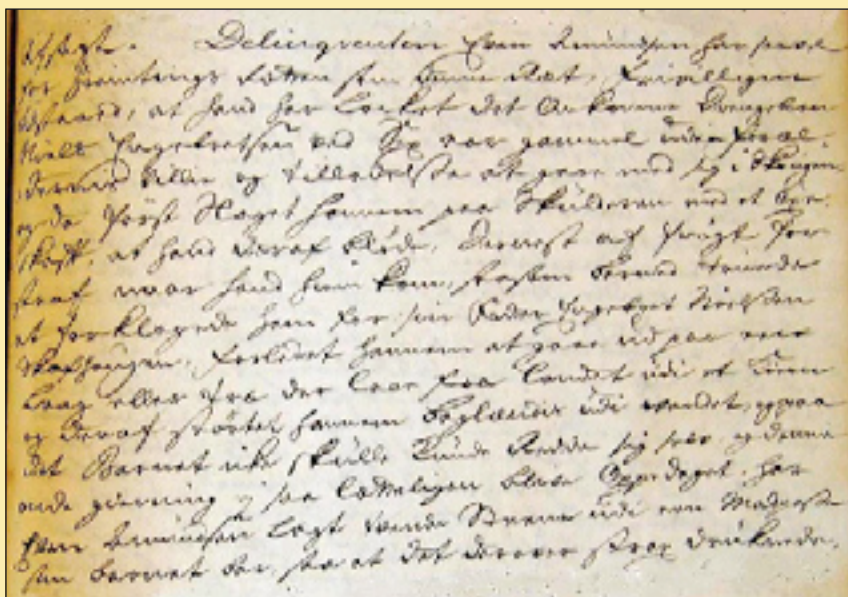
Siden ingen hadde sett Even Amundssønns «forøvede drab» på

Embret Skavhaugens barn, var det ingen vitner å avhøre i saken. Men siden «arrestanten med egen frivillige og omstendelige forklaring har vedgaaet sin begangne grove forseelse,» anså retten at saken var opplagt, selv uten likfunn eller tekniske bevis. Even var guttens banemann og måtte tiltales og dømmes for det.

Lovens aldersgrense for de strengeste straffene var 14 år. Retten hadde ikke annen informasjon om Evens alder enn moras meddelelse om at han gikk i sitt femtende år. Retten gikk ut fra at det også var tilfelle i gjerningsøyeblikket og ville i utgangspunktet ha ham straffet på livet. Men hans «ungdoms uforstand og daarlighed» var å betrakte som en formildende omstendighet, mente retten. Even hadde ikke «lært videre at læse end sitt Fader vaar» og «ej gaaet til Gudz bord og ej vaaren i kirke mere end en gang det hand kand huske». Man kunne ikke forvente at en som ikke visste mer om sin kristendom skulle ha evne til å skille mellom alt som var rett og galt. Even fikk derfor beholde livet og ble i stedet dømt til å arbeide på Børnehuset i København på livstid.

Men saken var ikke avgjort med dette. Fogden var ikke fornøyd med resultatet. Han mente Even burde straffes hardere og anket dommen inn for lagtinget.

Even satt i lensmannsarresten på Houm fram til 15. juni 1719, da

Utsnitt av domsavsigelsen mot Even Amundssønn på lagtinget på Guåker i Stange 19. juni 1719: «Afsagt. Delinqventen Even Amundsen har saavel for Hjemtings Rættten som denne Ræt Frivilligen tilstaaed, at hand har Locket det Omkomne Drengbarn Niels Engebretsen ved Sex aar gammel uden Forældernis Villie og tilladelse at gaee med sig i Skougen, og da først Slaget hannem paa Skulderen med et øxeskaft, at hand deraf bløde. Dernest af frøgt for straf naar hand hjem kom, saasom barnet truede at forklagede ham for sin Fader Engebret Nielsen Skafhougen, Forledet hannem at gaee ud paa een Laag eller træ der laae fra landet udi et Kiern og deraf størtet hannem baglændis udi vandet, og paa det Barnet icke skulle Kunde Redde sig selv og denne onde gierning ej saa lætteligen blive Oppdaget, har Even Amundsen Lagt tvende Steene udi een Madpose som barnet bar, saa at det derover strax druknede.» (Statsarkivet i Hamar, Tingbok for Oppland lagdømme nr. 3 (1713-1727), del A, fol. 172a.)

han ble ført til lagtinget på Guåker i Stange. Etter behandling 17. juni ble saken endelig pådømt 19. juni. Lagretten kom til samme resultat som byggeretten, nemlig at Even var skyldig i drap og skulle «forsendes til Børnehuset der sin livs tid at arbejde og forvaris». Premissene i de to dommene var imidlertid svært forskjellige.

Mens byggeretten ikke tok hensyn til Evens reelle alder i gjerningsøyeblikket, men som nevnt gikk ut fra at han var over 14 år – lovens minstealder for de strengeste straffene, ble det i lagretten framlagt håndfast dokumentasjon om alderen i form av en dåpsattest fra sognepresten i Løten, hr. Roald Bernhoft, som viste at Even «end icke havde opnaaed sine fulde 14 aar da hand denne misgierning forøvede». Dommen på bygdetinget bygde på gale premisser, grunnet manglende bevis for Evens alder. På lagtinget ble Even derimot korrekt dømt, nemlig etter en lovartikkel som

i utgangspunktet sa at drapspersoner mellom 10 og 14 år skulle straffes med ris på kroppen.² Men det var en skjerpene omstendighet at Even overalt hvor han hadde vært var «bekiendt for vandsklighed og skalkhed». Han skulle derfor etter samme artikkel dømmes til straffarbeide på livstid, og det naturlige stedet å sende ham var til Børnehuset i København.

Etter dommen på lagtinget ble Even i første omgang ført tilbake til arresten på Houm, hvor han ble sittende i ytterligere tre måneder.³ Mandag 18. september 1719 ble Even løst fra lenkene og ført til Christiania, for deretter å bli sendt videre til Danmark. Det var lensmann Tølløv Houm selv som fulgte Even til byen. Til dette leide han to hester, en til seg selv og en til fangen. Utgiftene til Evens underholdning og varetekt på Houm i til sammen 42 uker samt reiser til lagtinget og Christiania med forplei-

ning og leie av hester, beløp seg til 27 riksdaler og 65 skilling. Regningen sendte lensmannen til fogden. I Christiania ble Even overlevert til skipper Erik Børgessønn, som skulle føre ham ned til Børnehuset i København der straffen skulle iverksettes. Da skipperen hadde utført oppdraget, forela han fogden kvittering fra Børnehuset for at fangen var levert samt krav om 10 riksdaler for frakten.

Børnehuset i København ble opprettet i 1662. Tanken var først at institusjonen skulle være en slags oppdragelsesanstalt for unge omstreifere og fattige barn som levde av tigging og til dels også tyveri, og som var en plage for samfunnet. Økonomisk var det meningen at anstalten skulle bære seg selv, da den også ble drevet som en manufakturfabrikk. Børnehuset ble derfor snart også benyttet som tvangsarbeideranstalt for kvinnelige og mannlige vagabonder, fordi barnas arbeidskraft ikke var tilstrekkelig. Etter hvert ble Børnehuset også mer og mer brukt som straffeanstalt for unge norske og danske forbrytere, inntil 1730- og -40-åra da et visst fengselsbyggeri kom i gang for å avhjelpe de vanskelige fengselsforholdene som til da hadde rådd.

Hvordan gikk det så med Even Amundssønn etter ankomsten til Børnehuset? Under en København-tur høsten 2004 benyttet jeg anledningen til å avlegge Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm et besøk for om mulig å finne svar på spørsmålet. Til min skuffelse oppdaget jeg at fangeprotokoller og lignende materiale ikke er bevart for Børnehuset før rundt 1740, nesten 80 år etter opprettelsen. I arkivkatalogens innledning heter det: «Fra hele denne lange periode af Børnehusets historie er vi kun dårligt underrettet om den daglige administrasjon, idet der praktisk talt ikke er bevaret arkivalier, bortset fra en kopibog fra 1707–09, hvori er indført breve og andre dokumenter vedrørende Børnehuset

og Pesthuset.» Det er uvisst når de eventuelle arkivsakerne er gått tapt.

Men alt håp var ikke ute. Jeg ble gjort oppmerksom på at det finnes kirkebøker for Børnehuset fra 1710 og framover. Disse er skilt ut fra Børnehusets øvrige arkivsaker og er derfor ikke omtalt i den nevnte katalogen. Jeg gikk umiddelbart løs på dødslistene i den eldste kirkeboka, som går fra 1710 til 1734, for å prøve å finne Evens dødsfall. Nøyaktig tidspunkt for når han ble innsatt er ikke kjent, men trolig var det i begynnelsen av oktober 1719. Jeg begynte derfor søket ved det tidspunktet og bladde meg framover. Dessverre er det ikke oppført alder eller andre opplysninger om de gravlagte i denne kirkeboka, kun for- og etternavn samt dødsdato. Under «Bog over den som døde i Børnehuset» i året 1720, fant jeg denne innførselen: «d. 22 Maj døde Even Amonsøn». Selv om vi her ikke har annet enn navnelikheten å bygge på, mener jeg det er overveiende sannsynlig at dette er vår mann. For det første er navnekombinasjonen ikke av de vanligste, og for det andre er Even ventelig død på Børnehuset, all den tid han ble dømt til å være der på livstid.

Hvis vi forutsetter at vedkommende som døde 22. mai 1720 er vår Even, er det ikke forbausende at han ikke ble eldre. Trolig bukket han under for sykdom som følge av hardt arbeid og de sannsynligvis elendige forholdene på anstalten.

Kilder

Statsarkivet i Hamar:

- Tingbok for Solør og Østerdalen nr. 52 (1716–1719), fol. 234a–234b og 255b–256a.
- Tingbok for Oppland lagdømme nr. 3 (1713–1727), del A, fol. 171a–172a.
- Løten kirkebok nr. 1 (1693–1711), s. 36 (nederst) og s. 37 (nesten øverst).

Riksarkivet:

- Rentekammeret, Fogderegnskaper for Solør, Øster- og Odalen 1719,

del 2 (eske nr. 859), upaginert legg: antegnelser av fogd Christian Juel.

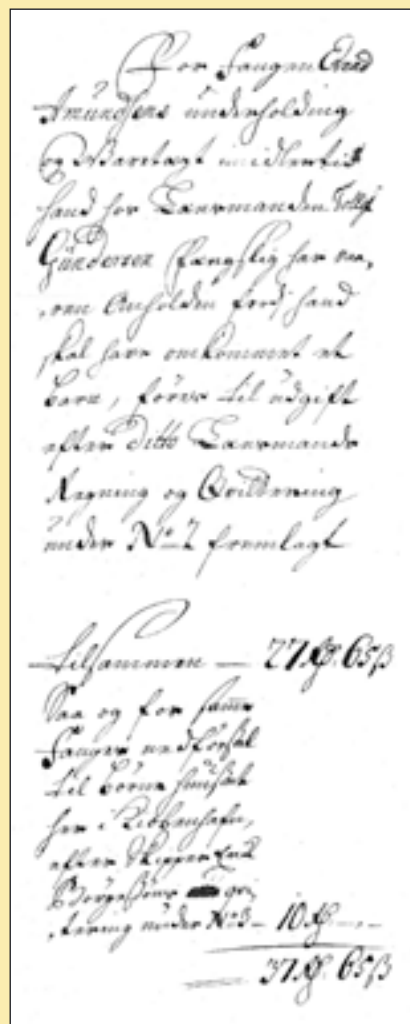
Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm (Jagtvej 10, København):

- Kirkebok for Børnehuset på Christianshavn m.m. 1710–1734, fol. 77a (venstre spalte).
- Arkivkatalog fra 1965 over Ældre fængselsarkiver fra København og Møn, Børnehuset, Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset samt straffeanstalten på Christianshavn. Innledningen.

Sitater i artikkelen er ordrett gjengitt, men ikke alltid bokstavrett. Bruk av store og små bokstaver er normalisert og enkelte overflødige bokstaver er fjernet. Dette for å lette lesbarheten.

(Tidligere gjengitt i Sør-Østerdal Slektshistorielags medlemsblad “Tjukke Slekt” nr. 1/2005)

- 1 Skalk = slyngel, bedrager, skøyer (bokmålsordboka).
- 2 Christian Vs Norske Lov av 15. april 1687, 6. bok (Om Misgjerninger), 6. kapittel (Om Manddrab), 19. artikkel: «Dræber den, som er imellem ti og fiorten Aar, anden, have forbrut sin Hovedlod til den Dødis Arvinger og sit Herskab, og straffis med Riis paa Kroppen. Men er samme Barn ellers for Ulydighed og Skalkhed bekient, da bør hand sin Livs Tid at trælle og Arbeide hvor hand hendømmis.» Loven er å finne blant annet på internett på adressen: <http://www.hf.uio.no/PNH/chr5web/chr5home.html>
- 3 Vaktholdet av fangen gikk på omgang blant bønder i bygda. Den 17. juli 1719 ble Ola Jonssønn Hagen stevnet til tings fordi han tidligere på året hadde unnlatt å møte til vakt slik han var pålagt. Lensmann Tølløv Houm opplyste at Ols forsømmelse av vaktholdet over Even Amundssønn hadde medført ekstra kostnader fordi han måtte leie inn annen vakt i åtte dager. Bygderetten dømte Ola til å betale én riksdaler i erstatning for utgiftene uteblivelsen hadde medført, noe Ola godtok.

Utsnitt av skriv i fogderegnskapene angående utgifter i forbindelse med Even Amundssønns underholdning og varetekt: «For Fangen Evend Amundssønns underholdning og Waretægt imidlertid hand hos Lænsmanden Tollef Gundersen Fængslig har vaaren Anholden fordi hand skal have omkommet et barn, føres til udgift efter ditto Lænsmands Regning og Qvittering under No 2 fremlagt til sammen 27 R[d]: 65 ß Saa og for samme Fanges nedførel til børne huuset her i Kiøbenhavn efter Skipper Erik Børgeßøns qvitering under No 3 10 R[d]: [sum] 37 R[d]: 65 ß» Utgiftene er nærmere spesifisert på de etterfølgende sidene av skrevet. (Riksarkivet, Rentekammeret, Fogderegnskaper for Solør, Øster- og Odalen 1719, del 2 (eske nr. 859), upaginert legg: antegnelser av fogd Christian Juel.)

Forlis i Bolstadfjorden

AV KENNETH BRATLAND

I forbindelse med gjennomgang av tingbøkene for Nordhordland 1802-1850 for Radøy relaterte saker, dukket et forlis opp som omhandlet to av mine forfedre. Redningsdåden ble utført ved kyndelmessetider 1809, men kom opp på vårtorget for Vatsvern tinglag i 1810. Jeg gjengir her fullstendig avskrift av tingsvitnet vedrørende forliset:

”Aar 1810 den 2den Julii blev det almindelig Sommer Sage og Skatting for Wasværns Tinglaug foreholdt paa Tingstedet Boelstadøren...”

”Bjergnings Tingsvidne:

For Retten fremstod Johannes Johannesen Stamnæss og tilkjendegav, at han ved Kyndelmisse Tid forrige Aar kom fra Dalsejde, hvor han havde hentet Høe, og af han, medens han bragte Høet ud over Isen til sin baad, hørte nogle mennesker raabe om hjelp samt at han da saae en baad ude paa Bolstadfjorden, omtrent lige for Dyvigen, at være fyldt med Vand og nedsynken til baadsripen. Han løb derpaa til sin baad og roede derhen, hvor det lykkedes ham at bjerge 4 i baaden værende Mennesker, nemlig Lars Størksen Strømme, Knud Olsen Bergstadnæsset, Aad Olsen Fadnæss og Lars Andersen Strømme, der alle stode i baaden, som var fyldt med Vand. Til ydermere oplysning derpaa fremstillede han 2de af de bjergede nemlig Lars Størksen Strømme og Knud Olsen Bergstadnæsset, som begge eenstemmigen forklarede, at de 3 Dage før Kyndelmisse f.a.; i følge med Aad Olsen Fadnæss og Lars Andersen Strømme, skulde rejse til Strømme paa en baad, der var ladet med brænde, og at baaden formedelst Søegangen blev fyldt med Søb paa Bolstadfjorden ligefor Dyvigen. Comparenterne raabte da om hjelp, hvorpaa Johannes Johannesen Stamnæss kom tilroende og bjergede dem tilligemed de foranførte 2de Mænd, der alle sad i Vand til beltet og allerede vare meget forfrosend. Comparenterne tilføjede,

at der ikke vare flere folk ude paa fjorden og at de sandsynligen havde omkommet dersom ikke bemeldte Johannes Johannesen Stamnæss var kommet dem til hjelp. For endvidere at oplyse det passerede fremstillede bjergeren som 1ste Vidne: Ole Ejnensen Dyvig, som angav sig at være 50 Aar gammel og ubeslægtet med bjergeren. Han aflagde Lovens Eed og forklarede, at han en dag i forrige Aars Vinter, da der hørtes Raab af Mennesker paa Bolstadfjorden, gik ud for at høre hvad dette var og, i fornødet fald, at yde hjelp, samt at han da saae at en baad var bleven fyldt med Vand omtrent $\frac{1}{2}$ fjerdings ude paa Fjorden og at en mængde brænde flød omkring baaden. Vidnet saae tillige at en Mand kom til i en anden baad og hjalp de i den fyldte baad værende folk tillige med deres baad til Lands paa den anden side af Fjorden. Vidnet kunde ikke see hvem bjergeren eller de bjergede vare; men han vidste, at Johannes Johannesen Stamnæss den samme dag var rejst til Dalsejde efter Høe og at Lars Størksen og Lars Andersen Strømme ligeledes vare rejste ind af Fjorden for at hugge brænde, hvorfor han strax formodede, at disse vare de omforklarede Personer. Videre vidste han ikke til oplysning. Hans vidnesbyrd blev ham forelæst; han erkjendte det for rigtigt og blev demitteret. 2det Vidne. Anna Aschilddatter Trettenæss, som angav sig at være 40 aar gammel og ubeslægtet med bjergeren. Hun aflagde Lovens Eed og forklarede: at hun omtrent ved Kyndelmisse Tider f.a.; efter at de foranførte 4 Personer, nemlig Lars Størksen og Lars Andersen Strømme samt Aad Olsen Fadnæss og Knud Olsen Bergstadnæsset, vare rejste bort fra Trettenæsset med en baad, der var ladet med brænde, hørte Raab om hjelp ude paa Bolstadfjorden, og at hun strax ihende til Søen for at gaae ud til Johannes Johannesen Stamnæssis baad, der laae ved Isen og, i forening med bemeldte Mand, at redde de Raabende, som hun vidste at være de ovenanførte 4 Personer og hvis baad hun saae at være fyldt af Søen lige til Stævnene. Imidlertid var allerede Johannes J. Stamnæss kommet i sin baad, og Vidnet saae fra Land, at han bjergede saavel bemeldte 4 Personer som deres baad og førte

dem i Land udenfor Trettenæss ved Strømsteigen. Videre vidste hun ikke til oplysning, hvorefter hun blev demitteret efter at hendes forklaring var hende forelåst og af hende som rigtig vedkjendt. Bjergeren forlangte det passerende beskrevet meddelt for at ansøge om Premie for Menneskers Redning. Eragtning: Tingsvidnet sluttes, og det skal blive bjergeren beskrevet meddelt.”

To av dem som ble reddet Lars Andersen Strømme og Lars Størksen Strømme var altså to av mine forfedre. Nedenfor gjengir jeg litt personopplysninger om dem:

Lars Andersen Furnes 1754-1840

Gift 1774 med Herborg Magnesdatter Aldalen 1742-1817. Lars og kona bodde som husmannsfolk på Furnes, i Aldalen og til slutt på Straume der de bodde i 1801. De hadde flere barn, blant annet datteren Agate som ble gift med en husmannssønn fra Lunde i Vangen sogn på Voss:

Lars Størksen Lunde 1778-1852

Gift 1807 med Agate Larsdatter Straume 1778-1833. De bosatte seg først som husmannsfolk på Straume, men bosatte seg omkring 1815 som husmannsfolk på Lunde i Vangen, der de begge døde. De hadde flere barn, blant annet datteren Herborg 1817-1905. Herborg Larsdatter Lunde 1817-1905 ble gift i 1838 med Ole Knudsen Straume 1797-1861. De fikk skjøte på Kallvik i Stamnes sogn i 1838 og bosatte seg der. De fikk flere barn blant annet sønnen Lars Olsen Kalvik (1852-1932) som ble min farfars morfar og min tipp oldefar.

Kilde: Sorenskriveren i Nordhordland, Tingbok nr. 50 1807-1812, folie (sidetall) 292b og 293.

(Tidligere gjengitt i DIS-Hordalands medlemsblad, 2003 - 3)

Hva kan Bergen Byarkiv tilby slektsforskere?

AV ARNE SKIVENES, BYARKIVAR VED BERGEN BYARKIV

Oldemors strålende ordenskarakter? Eller tipptippoldefars inntekt og kapteinsrang i borgervæpningen? Kanskje artige blomster i slektstreet. Men hva med førstnevntes tuberkulosediagnose? Eller sistnevntes barnemishandling og alkoholproblemer. Persondata er ikke så enkelt. Og ikke artig bestandig.

Spørsmål vedr. slektsforskning utgjør en meget liten del av henvendelsene til Bergen Byarkiv, mindre enn 5% i løpet av et år. Dette er ikke så underlig, for hovedkildene til slektsforskningen ligger jo i en annen arkivinstitusjon, statsarkivene. Det er i statsarkivene en finner kirkebøker, skifteprotokoller, de fleste folketellinger, panterregistre, utvandrerregistre og alt det andre som er slektsforskningens hovedkilder.

Men også kommunearkivene har viktig materiale for slektsgranskning, og Bergen Byarkiv danner ikke noe unntak. Men feltet er ikke problemfritt. På spørsmålet "Hva har Byarkivet som kunne interessere slektsforskere?" ville en kunne svare: "Adskillig". På det mer relevante spørsmålet "Hva kan Byarkivet tilby slektsforskere?" ville svaret være: "En god del, men adskillig mindre."

Hovedårsaken til dette ligger i bestemmelsene omkring personvern. Meget store deler av Byarkivets materiale er persondata av relativt ny

dato. Det meste av dette er unntatt fra offentlighet. En skal tross alt huske på at de aller fleste gangene enkeltpersoner blir årsak til saksbehandling i det offentlige, er det på grunn av en situasjon som ikke er positiv for den enkelte (sosialhjelp, sykdom, vanrøkt av barn, manglende evne til å ta vare på seg selv eller oppfylle sine forpliktelser, søknader om ulike stønader, osv.) Det kreves varsomhet når en håndterer slikt materiale. De generelle taushetspliktbestemmelsene sier 60 års vernetid (fra siste innførsel) for vanlige personsaker, 100 år for saker som angår barn. I praksis vil dette si at det er lite aktuelt å betjene personorientert materiale som er yngre enn 1907 / 1947 til slektsforskningsformål. Noen unntak behandles nedenfor.

For en videre behandling kan det være nyttig å skille mellom materiale som gir informasjon om slektskapsrelasjoner og utfyllende materiale.

Materiale om slektskapsrelasjoner

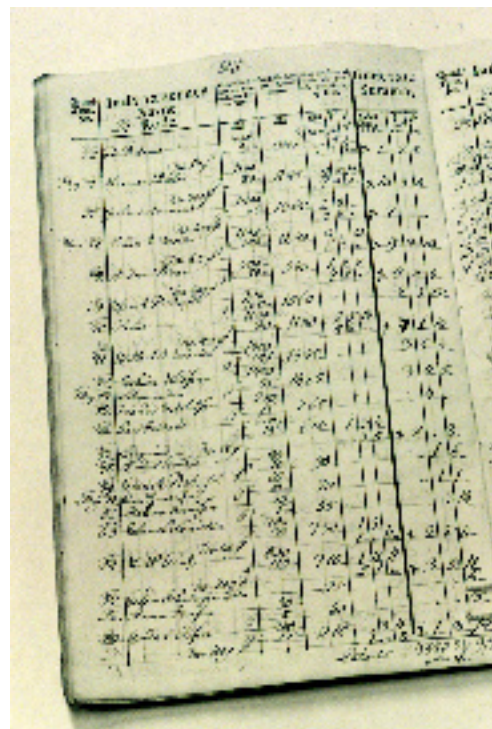
Fødsel

Det viktigste materialet vedr. fødsler er fødselsmeldingene til helserådet. Disse er arkivert kronologisk. Slikt materiale finnes hovedsakelig bare fra 1900-tallet. Det finnes også materiale vedr. fødsler på "Lasarettet i Sandviken" (Opprinnelig Epidemilasarettet, senere kalt Sandviken sykehus, ikke å forveksle med nåværende institusjon av samme navn). Det finnes også en del jordmorprotokoller, men disse er vanskeligere å orientere seg i. En vesentlig vanskelighet i for-

hold til bruk av fødselsmateriale er jo at en må vite morens navn, og barnets navn figurerer selvsagt ingen steder.

Det kan være greit å vite at en ikke har full innsikt i fødselsmeldingen fra sin egen fødsel. Fødselsmeldingen er morens sak og inneholder opplysninger hun kanskje definitivt ikke vil slippe andre til i, for eksempel hvilket nr i rekken av svangerskap dette er.

Materiale i tilknytning til fødsel og første leveår for barn i en spesielt utsatt livssituasjon kan finnes i arkivene etter Bergen Mødrehjem, Bergen Småbarnshjem, Helseråd, Fattigvesen/Forsorgsvesen/Sosialvesen og senere Vergeråd/Barnevernsnemnd. Dette materialet brukes en del når det gjelder å oppspore barn som ble plassert i barnehjem eller fosterhjem rundt århundreskiftet. Noen ganger kan slike undersøkelser være svært

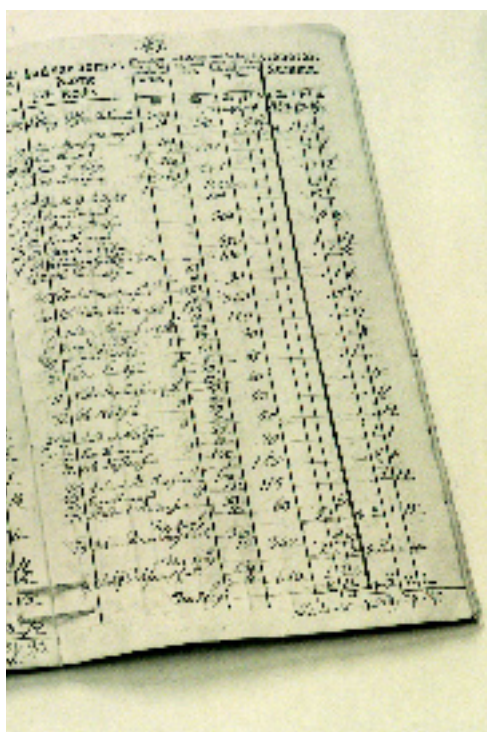

arbeidskrevende. Barn kan også etterspores gjennom arkivet til Bidragsfogden. Interessen rundt forhold på barnehjem i Bergen ledet som kjent til et granskningsutvalg og en erstatningsordning. Arkivet etter erstatningsutvalget er avlevert til Byarkivet.

Død

Det mest kompakte materiale er helserådets dødsmeldinger og dødsprotokoller. Her vil en også kunne finne dødsårsak. Dødsmeldingene går tilbake til 1876, protokollene starter i 1890, men oppgir ikke personnavn før i 1910.

Utskrivingsprotokoller og annet pasientmateriale fra sykehusene vil også kunne gi opplysninger om dødsfall.

Ligningsprotokollene er fine personalhistoriske kilder, som bl.a. gir en anledning til å følge personer fra år til år.

Utfyllende materiale

Kun i unntakstilfeller vil en på Byarkivet kunne finne opplysninger om slektskapsforhold (fødsel, ekteskap, død) som en ikke mye enklere finner på Statsarkivet.

Det Byarkivet først å fremst har dokumentasjon om vil for slektsforskeren være utfyllende materiale, opplysninger som gir litt "kjøtt og blod" på folk, opplysninger om yrke, utdannelse, interesser og bosted. Og det er vel dette som setter den ekstra spissen på resultatet. Eller løvverket på familietreet, om en vil. Men det krever ofte atskilling leting, og resultatet kan nok bli magrere enn en hadde håpet på.

Tidlige barneår

Fra førskolealder er det lite relevant materiale som er tilgjengelig. Barnehagearkivene er vesentlig av yngre dato, det eneste som har materiale bakenfor sperrefristen er Bergens Barneasyl og Ladegården Barnehage.

Skolegang

Byarkivet har ennå et stykke igjen før vi har inne alle arkivene fra kommunale skoler i Bergen, men vi har likevel store mengder skolearkiver, både fra grunnskoletrinnet (fattig-, almue- og folkeskoler) og fra framhaldsskole, realskole, gymnas og en rekke yrkesskoler. Her kan en finne inn- og utskrivelsesmatrikler, klasseprotokoller, eksamensprotokoller og i nyere tid elevmapper og mye

annet materiale. For enkelte skoler finnes det klassebilder, mer eller mindre fullstendig. De fleste av disse er uidentifiserte mht hvilke personer som er med.

Barndom og ungdom

Buekorpsarkivene er en unik mulighet for bergensk slektsforskning til å få dokumentasjon omkring barns egen aktivitet. Vi oppbevarer arkivene etter Mathismarkens Bataljon, Nordnæs Bataillon, Skansens Bataljon og Wesselengens Bataljon, og har kontakt med flere om avlevering. Særlig materialet fra Nordnæs er rikt, og går tilbake til århundreskiftet.

Andre arkiver fra barns egenaktivitet er etpar arkiver etter gutteklubber (Snøgg og Ørn).

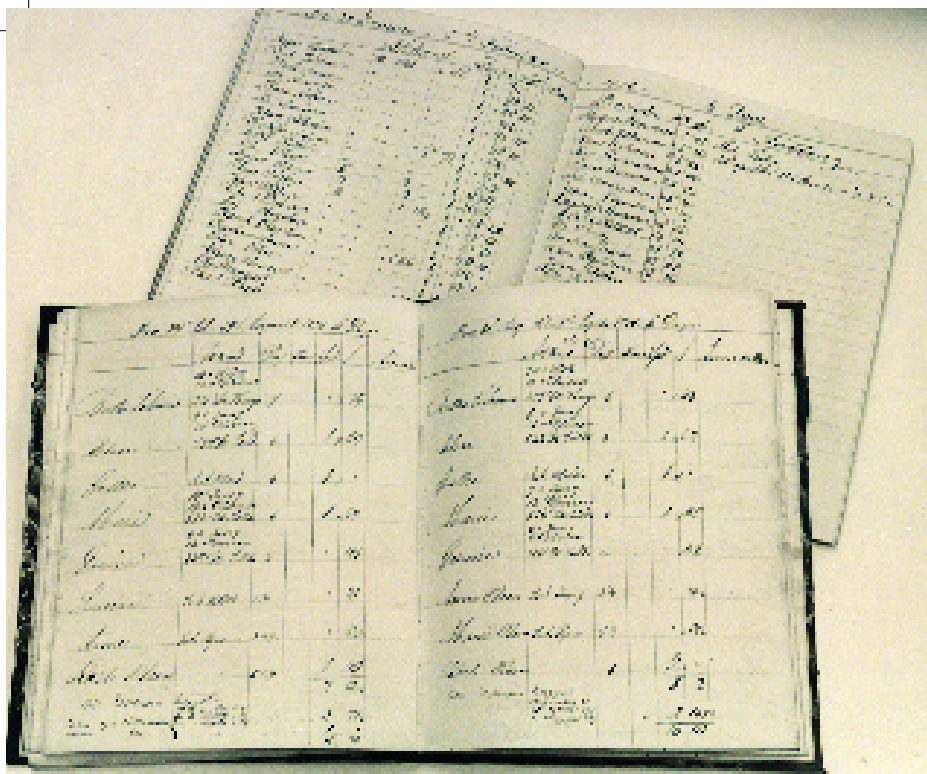
Andre foreningsarkiver vil også kunne gi verdifull dokumentasjon: vi har arkiv etter speiderorganisasjoner, KFUM/KFUK (Ynglingen), noen ungdomslag, idrettslag, arbeiderungsorganisasjoner, Politiklubbene i Bergen samt Arbeidssstuer for barn.

Yrkesliv

Viktigst her er nok materiale vedr. borgerskap, sentrert rundt borgerbøkene ca. 1550 - 1867. For mesteparten av 1800-tallet finnes også attester fremlagt ved søknad om borgerskap, og det finnes også en del returnerte borgerbrev. (Ved flytting ut av byen eller ved dødsfall skulle borgerbrevet returneres.) Borgerbøkene finnes i trykte utgaver, og for vanlig bruk henvises til disse. Kun i helt spesielle tilfeller tas originalene frem.

Når det gjelder informasjon om selve arbeidsforholdet, vil dette

Ett av problemene med å bruke eldre bedriftsarkiver er at kvinnelige arbeidere ofte kun er omtalt med fornavn (fra Alvøens Papirfabrik)

finnes i arkivet etter vedk. bedrift. For kommunalt ansatte finnes en god del personalopplysninger fra arbeidsforhold. En skal kanskje være spesielt oppmerksom på at det finnes en komplett samling søknader på lærerstillinger i Bergen kommune fra 1900 til 1971. Ellers har Byarkivet en god del sentrale bedriftsarkiver fra Bergensområdet, bl.a. hjørnesteinsbedrifter som Alvøen Papirfabrik, Arna Fabrikker, Salhus Tricotagefabrik, Rosendal Spinnerier, Hansa Bryggeri, Mjellem & Karlsen mfl.

Skatt

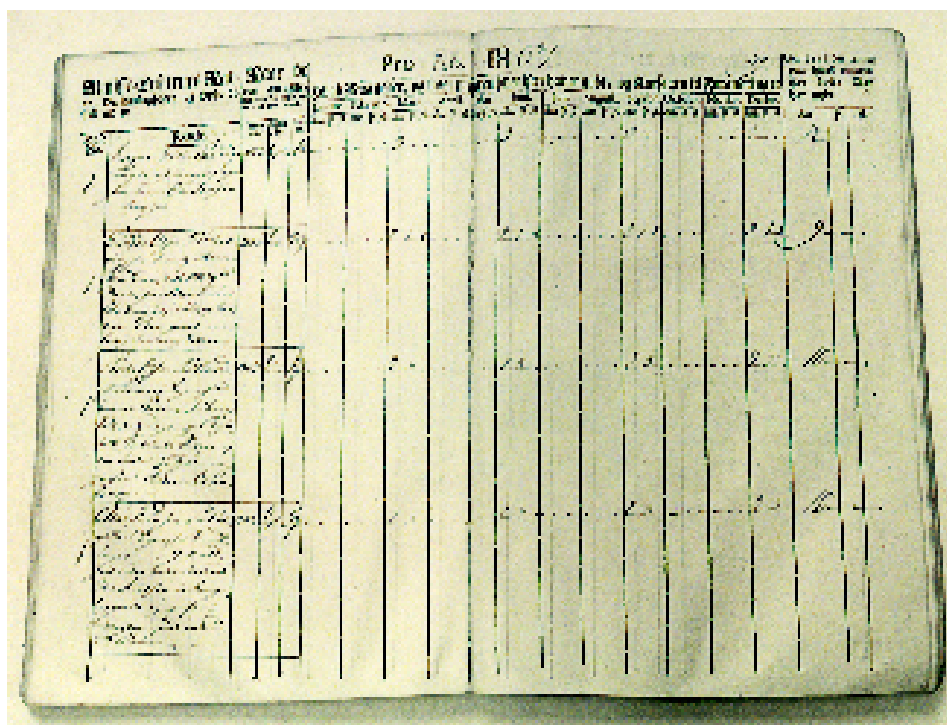
Har man jobb eller eiendom, skal man betale skatt. I Byarkivet finnes et rikholdig ligningsmateriale, for Bergens vedkommende tilbake til 1700-tallet og frem til 1964 da ligningsvesenet ble statlig. Fra 1880-årene utgjøres materialet hovedsakelig av byskatt og statsskatt, men før denne tid finnes et tyvetalls forskjellige skatter representert. Felles for dette materialet er at det for 17-, 18- og deler av 1900-tallet er ordnet etter adresse. For mesteparten av 1900-tallet finnes et etternavnbasert

kortregister, og en kan også benytte adressebøkene som inngang. Gjennom det eldre ligningsmaterialet kan en få kunnskap om (antatt) inntekt og skatt for familiens hovedperson.

Plikttjenester og valg.

Fra 17- og 1800-tallet finnes lister fra forskjellige tjenester borgere og innbyggere måtte delta i. Borgervæpningens ruller og mannskapslistene fra ulike brann- og vaktordninger er de viktigste. Valgmann- og jurymanntall kan også nevnes her.

Almisseprotokoll fra Bergen Fattigvesen 1807. Disse protokollene lister opp de understøttede, hva de mottar, og ofte også årsaken til understøttelsen. Her finnes bl.a. "Niels Olsen Hetland af Hammers Sogn for barnet Gabriel Andreas 4 3/4 Aar, uægte af Elisabeth Gabriels Datter og den bortreiste Hattemagersvend Andreas Olsen Berg".

Yrkesorganisering

I tilknytning til yrke vil det også være naturlig å se etter yrkesbetont foreningstilknytning. I slike arkiver vil en kunne finne opplysninger om medlemskap og evt. tillitsverv. Er en riktig heldig, vil en også kunne finne annet stoff, som f.eks. refererte innledninger eller diskusjonsinnlegg, korrespondanse o.l. Lokalhistorisk Arkiv ved Byarkivet har store mengder arkiv etter fagforeninger og yrkes-sammenslutninger. Innenfor fagforeningssektoren kan nevnes at her finnes arkiver etter ca 70 fagforeninger, de fleste tilknyttet Fellesforbundet og Kommuneforbundet, men også en god del andre. Av materiale fra næringsorganisasjonene finnes arkivene etter Bergens Handelsforening og Bergen Haandværks- og Industriforening med de fleste av dens underliggende avdelinger og laug.

Fritid

Også tilværelsen utenfor yrkeslivet vil en kunne finne dokumentasjon om i Byarkivet. Vi har arkiv etter noen foreninger knyttet til fritid, som f.eks. idrett (f.eks. Sportsklubben Brann og Sportsklubben Djerv). Vi håper å få flere etter hvert. Det er også kommet inn materiale etter foreninger med

Protokollene til Borgervæpningen omfatter mange mannlige bergensere.

sosialt, humanistisk eller kulturelt utangspunkt, Rotary, Bergen Soroptimistklubb eller Bergen Kvindelige Diskussionsklubb kan tjene som eksempler her.

Politisk aktivitet

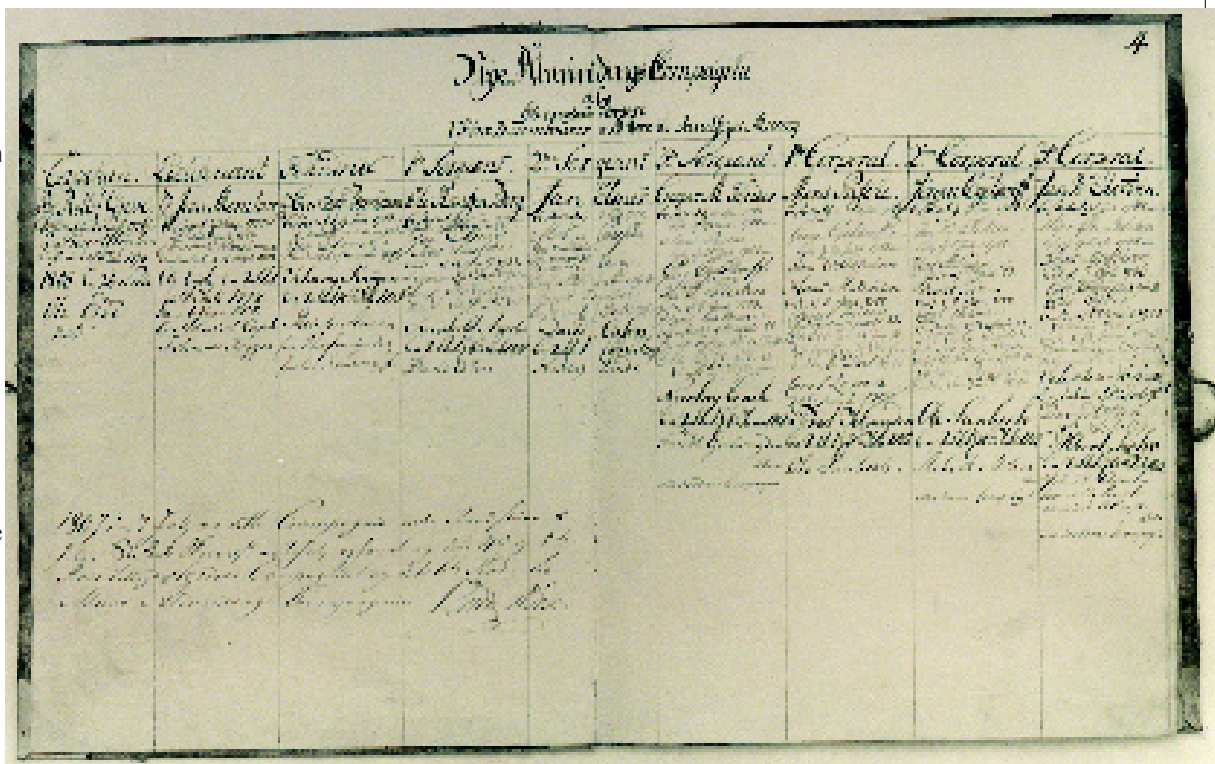
vil der være en viss mulighet til å få dokumentert. For det første gjelder det personer med kommunale verv, her ligger jo dokumentasjonen i de kommunale organenes egne arkiver. For det andre gjelder det de politiske organisasjonenes egne arkiver. Når det gjelder partirelaterte arkiver, har vi så langt bare mottatt materiale fra Arbeiderpartiet og SV.

Mer spesielle forhold

Av spesiell interesse for nordnorske slekter er arkivmaterialet fra nordlandshandelen på Bryggen. Nordfarkladdene og uttrekksprotokollene viser både hvordan gjeldssituasjonen utviklet seg år for år, og hva slags fisk hver enkelt kom med, og hva slags forbruksvarer han tok med tilbake. (Se presentasjon i ByArken 2/91 28-29 og 2/94, s. 28-31.)

En kan videre få vite endel om personers bosted gjennom byggesaksarkivene og tilknyttet materiale.

De senere år har det kommet inn en del arkiver som dokumenterer krigsdeltakelse eller andre forhold fra sistge krig. Aktive Krigsdeltakeres Forening, samt arkiver etter krigsseiler- og krigsveteranforeninger representerer noe av dette materialet. En del av dette er samlet i det såkalte Motstandsarkivet i Bergen, se presentasjon og katalog på byarkivets nettsider.

Sykdom og nød

Men, som tidligere antydte, det meste av det personrelaterte materialet ved Byarkivet dreier seg om sykdom og nød. I den første gruppen finner vi store pasientarkiver, fra Bergens kommunale Sykehus/Haukeland sykehus (tilbake til slutten av 1700-tallet), St.Jørgens hospital (lepra), Luster sanatorium (tuberkulose), Lungegårdshospitalet, Epidemilasettet, Legevakten, Neevengården sykehus, Rosenbergs asyl mfl. Tilsammen over en hyllekilometer med pasientjournaler og annet.

I den andre gruppen finner vi fattigvesen/forsorgsvesen/sosialvesen, barnevern, og lignende felter. Vi kunne forsåvidt også regne med arkivene vedr. kriseforanstaltningene ved krig og katastrofer. Arkivene etter de mange legatene i Bergen inneholder også mange personopplysninger.

Det er særlig i arkivene vedr. helse- og sosialomsorg vi støter på personvernklauselene, av lett forståelige årsaker.

Alderdom.

Byarkivet har arkiv etter en god del aldershjem og sykehjem. De siste årene har vio også mottatt arkivene etter flere pensjonistforeninger.

Som et passende punktum for

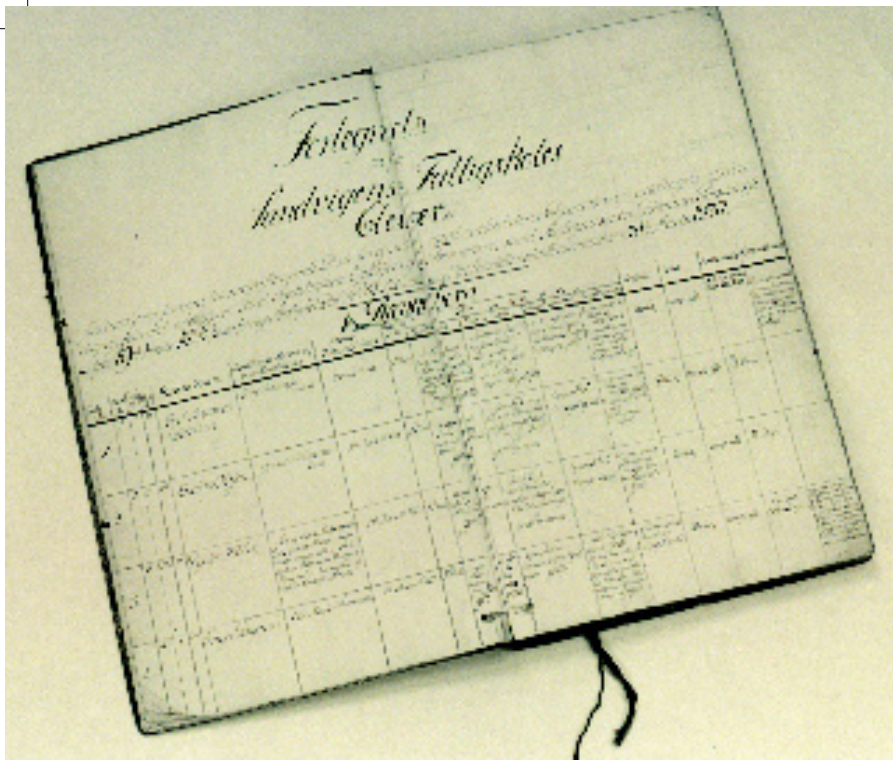
denne oppregningen tar vi med det lille arkivet etter Bergens Likbrenningsforening, som dokumenterer virksomheten til krematoriesakens forkjempere i Norge, der fremtredende deler av Bergens borgerskap og intelligentsia i 1893, med arkitekt Schjak Bull i spissen, undertegnet erklæringer om at de ønsket kremering etter sin død. Det var ikke enkelt, liket måtte sendes med skip til Göteborg. Bergen fikk Norges første krematorium i 1907.

Tilgjengelighet

En ting er hvilke opplysninger som finnes i arkivmaterialet. Noe helt annet er det hvor lett det er å finne det man er ute etter. Og så kommer selvsagt spørsmålet om hva man får tilgang til.

Hvor enkelt er det å finne opplysninger?

Vi har ikke noe sentralt register over hvor det finnes opplysninger om en bestemt person. Det finnes ikke noe slikt register for Byarkivet som helhet (det ville være en uoverkommelig oppgave) og stort sett heller ikke for de enkelte organisasjons- eller bedriftsarkivene vi har. En kan altså ikke regne med å enkelt kunne slå opp noe sted for å finne om person x er nevnt i en bestemt kildetype. En

Eldre skoleprotokoller kan være svært forseggjorte. Her fra Sandvikens Fattigskole i 1830-årene.

må bla seg gjennom listemateriale der en har mistanke om at det kan være gunstig å lete. Det er tidkrevende. (Det eneste unntaket her er nyere personalmapper som er registrert på navn og fødselsdato i arkivsystemet Asta. Men her vil selve mappen være unntatt innsyn med unntak for personen selv.)

Det meste av materialet som er nevnt ovenfor er listemateriale: medlemslister, klasselister, kontingentprotokoller osv. De gir ofte kun den informasjon at personen faktisk befinner seg på listen. Det du altså kan finne er i beste fall en bekreftelse på at noe du tror er riktig: Farfar spilte på Branns juniorlag i 1920. Peder Ås var medlem av Skomakersvennenes forening. Nilsine Olsen gikk på Sandviken skole i 1875. Og så muligens noen opplysninger i tilknytning til dette. Har du noen holdepunkter å gå ut fra, kan letingen vise seg fruktbar. Har du ingen, kan dette være verre en nålen i høstakken.

Hva kan man få se?

Det meste som er 100/60 år eller eldre er tilgjengelig, men også her kan det utøves skjønn. Byarkivaren har et ansvar for at materiale ikke blir misbrukt, på en måte som kan skade eller krenke andre, som det heter i de

vanlige taushets- og diskresjonserklæringene. Når en ser hva toneangivende deler av media slipper unna med av personbeskrivelser og karakteristikker, kan en undres om uttrykkene skade eller krenke har noen mening lenger, men i arkivinstitusjonenes tolkning prøver man fremdeles å gi disse begrepene en viss verdighet.

I hovedsak er altså personopplysninger yngre enn 60/100 år utilgjengelige. Det finnes noen unntak. Disse unntakene fra offentlighet er hjemlet i taushetspliktbestemmelsene i Forvaltningsloven og andre lover. Den viktigste unntaksbestemmelsen i Forvaltningsloven er den som opphever taushetsplikt dersom angjeldende person godtar dette. Dette forutsetter selvsagt at personen man søker opplysning om lever, og er i stand til å gi sitt samtykke. Forvaltningslovens taushetsplikt oppheves ikke uten videre om en person er død.

Med Legelovens taushetsbestemmelser er det annerledes. Taushetsplikt i følge legeloven har formelt ingen foreldelsestid. Men lege kan, dersom en pasient er død, frigi opplysninger fra hans journal dersom det anses gode grunner til dette. (Legelovens § 37). Som gode grunner har tidligere blitt ansett at gjenlevende slektninger har ønsket

opplysninger om dødsårsak. Når dette foredraget holdes (1995 forf.mrk), omtaler pressen en sak der en kvinne har saksøkt en lege for 500.000 for å ha oppgitt til hennes datter at dennes far begikk selvmord. Fylkeslegen i Sogn og Fjordane mener legen har brutt sin taushetsplikt, mens departementet mener han ikke har gjort det. Fra Byarkivets side har vi ved flere anledninger innhentet leges godkjenning for å la slektninger få innsyn i en avdød persons journal.

Det vil noen ganger også være kurant å gi bekreftelser på opplysninger familien allerede har. Om man f.eks. vet at en slektning døde av tuberkulose på Luster sanatorium, vil det neppe være vanskelig å få oppgitt tidsrommet vedkommende oppholdt seg der.

Praktisk

På Byarkivets lesesal finnes en god håndboksamling med mesteparten av den hjelpelitteraturen som er nødvendig for slektsgranskere. Det vi ikke har, er mikrofilmer av kirkebøker, folketellinger osv, men det meste av dette er etter hvert tilgjengelig fra Digitalarkivet.

Før du henvender deg til Byarkivet vedrørende slektsforskning, kan det være lurt å ha gjort unna det grøvste på Statsarkivet først, slik at du har endel faktiske opplysninger om den personen du vil vite mer om.

Når du så vil bruke Byarkivets materiale, er det lurt å først gjøre en telefonhenvendelse, vi vil trenge tid på å finne frem det du trenger. Dersom du ber om personopplysninger, ber vi om å få henvendelsen skriftlig. I noen tilfeller kan vi gi innsyn selv, i andre tilfeller må vi henvise deg til andre.

Det er derfor best om forespørselen er begrunnet.

I noen tilfeller vil du få utlevert f.eks. en protokoll og må selv lete gjennom den. I andre tilfeller vil du kun ha tilgang til opplysninger om den personen du ettersøker, og kan derfor ikke få bla igjennom stoffet selv, fordi du da ville se mange opplysninger du ikke har tilgang til. I disse tilfellene må Byarkivets personale lete frem de opplysningene du kan få se. Noen ganger er dette svært arbeidskrevende. Vi må prioritere slike søk etter hvor viktige de er. Spørsmål om helse, trygd, arv, kunn-

skap om "hva som egentlig skjedde med meg da jeg var barn" vil her gå foran "ren" slektsforskning.

Og til sist, jo mer presist du spør, jo mer sannsynlig er det at du får "treff". Det vanskeligste å svare på er når noen vil vite "alt om" eller "hva som helst" om noen eller noe. Vi har over 2500 forskjellige arkiver å lete blant, så gi oss noe å gå etter!

På Byarkivets nettsider <http://www.bergen.kommune.no/byarkivet> vil du finne oversikter over hvilke arkiver vi har, og i vårt nettbaserte oppslagsverk <0Ve>: <http://www.oppslagsverket.no> vil du finne tematisk innganger til en god del av det Bergen byarkiv har informasjon om. Etter hvert legger vi ut en del kildemateriale på nettet.

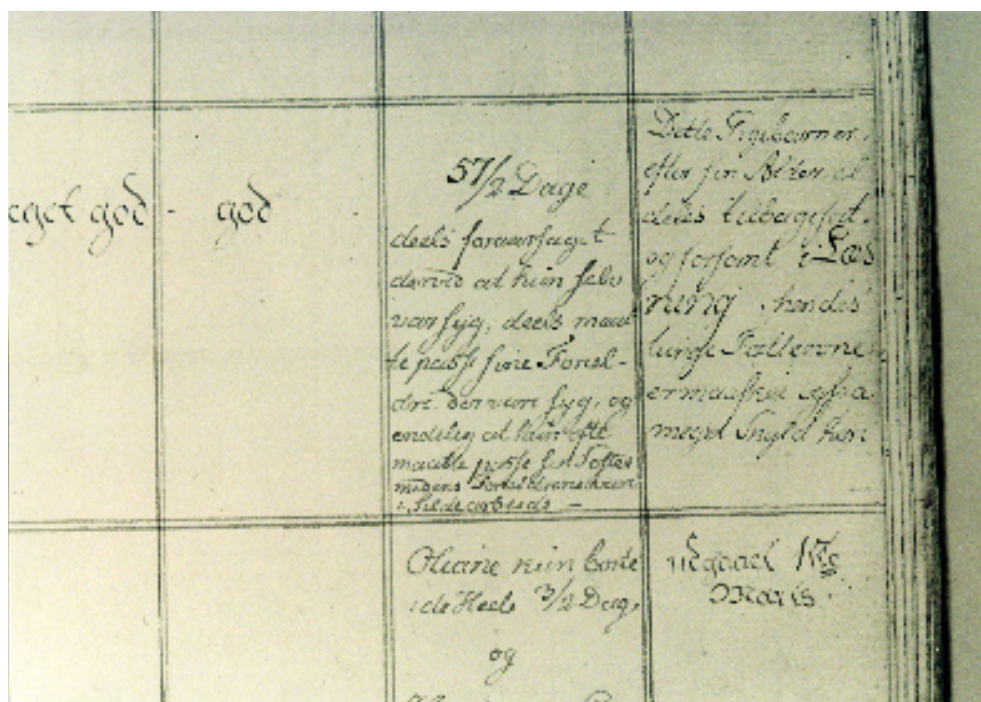
I denne artikkelen har vi kommet med mye om og men. Hensikten er ikke å skremme slektsforskerne bort fra Byarkivet, jeg håper jeg har fått frem at vi har mye som kan være av interesse. Hensikten med artikkelen har vært både å peke på mulighetene som ligger her, men også på de juridiske og praktiske begrensningene som er til stede. Om man har realistiske forventninger, pleier alt gå så mye greiere.

(Denne artikkelen er en utvidet og bearbeidet utgave av et foredrag byarkivar Arne Skivenes holdt på et arrangement i Kulturhuset Støpeskjeen i Bergen 14.oktober 1995.)

Klasseprotokollene kan gi mange tankevekkende dagliglivsbeskrivelser. Her leser vi: "57/2 Dage deels forarsaget derved at hun selv var syg, deels maatte passe sine Forældre der var syg, og endelig at hun ofte maatte passe sin Søster medens Forældrene vare i Sildearbeide."

Om Elen Randine Peersdatter heter det: "i Febr. og en stor Deel av Marts Maaned, maatte være hjemme for at passe og pleie sine mindre Sødskende, medens Moderen, som Enke baade Dag og Nat var i Arbeide med Sildesaltning."

Om en annen elev, Franzine Margrethe Hansdatter får vi vite at "Aarsagen til Forsømmelsen har vexelviis været Sygdom og det slemme Veir i Vinter; da hendes Forældre boer paa Ladegaarden var den frygtelig glatte Bakke Aarsag til at hun ikke kom til Skolen" Fra Sandvikens Fattigskoles protokoll 1836.

Norgesprosjektet

AV NORUNN KLETTUM

Det finnes vel ikke noen som har forsket i slekten sin som ikke har vært innom og benyttet seg av 'mormonernes' baser – Familysearch.org.

Gjennom alle år har disse basene vært gratis tilgjengelige for de som har vært interesserte, noe mange har satt pris på. Riktignok er 'mormonernes' baser på Nettet i likhet med alle andre baser som er tilgjengelige der, sekundære baser og feil kan forekomme. Det kan ha sneket seg inn på grunn av transkriberingsvanskeligheter, unøyaktige kilder eller ganske enkelt på grunn av menneskelige feil. Men allikevel har vi ofte vært takknemlige for at vi kunne finne opplysninger om slekten vi er interessert i, eller kanskje et nødvendig spor for å kunne gå videre.

Allerede i 1930-årene begynte Jesu Kristi Kirke av Siste dagers Hellige å mikrofilme kirkebøker og andre viktige kilder som inneholder personopplysninger fra hele verden. Disse filmene la grunnvollen til

det største biblioteket i verden med opplysninger om slekter fra alle land, Salt Lake City Library i Utah. Men alt dette vet dere sikkert fra før.

Nå starter Jesu Kristi Kirke av .s.d.h. et nytt prosjekt, og den delen som det vil bli fokusert på for vårt land, Norge, vil garantert bli en fantastisk mulighet for å knytte våre slekter sammen.

Men la oss ta det fra begynnelsen. Selve prosjektet en del av det som kalles Family Reconstitution og omfatter kilder fra hele verden,

Den overordnede planen er å

- kvalitetssikre og gjøre tilgjengelig en mengde slektslinjer i en allmenn database
- gjøre det mulig for slektsforskere å koble sine slektslinjer til denne databasen

Hvem vil dra fordel av et slikt prosjekt? Alle, også de med begrenset erfaring i genealogisk arbeid, skal kunne få gleden av å ha suksess med å finne sin slekt. Organisasjonsmessig vil kontoret "Indexing Group of the Family and Church History Department" bestå av to avdelinger.

1. Historiske familier
2. Family Reconstitution

Historiske familier. Tidligere fokusert på genealogier fra før 1500-tallet, men vil nå få et bredere perspektiv. For det første vil det nå fokuseres på adelslekter og kongelige slekter fram til år 1600 og for det andre vil det omfatte slekter fra landområdene Europa, Storbritannia, Skandinavia. o.a.

Joint Family Reconstitution Projects

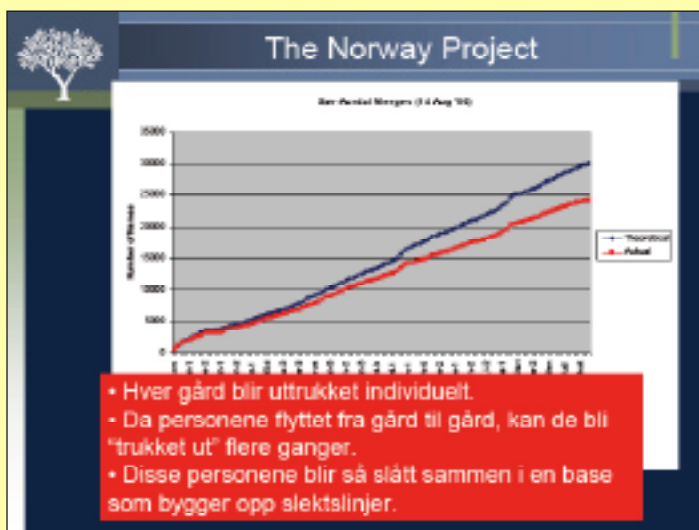
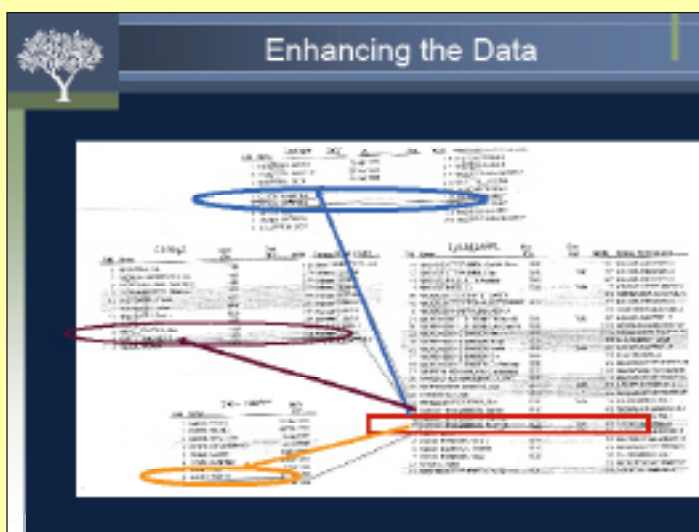
Samarbeidspartnere

- Lewis County, Washington Genealogical Historical and Genealogical Society
- Arbeider med å rekonstruere alle familier 1850-1930
- Bruker mange kilder
- Bruker PAF for å skape en database bundet sammen i slektslinjer

Målet er å binde alle familier i Norge sammen. Det ble i 2006 gjennomført et prøveprosjekt som tok for seg Oppland Fylke. Det ble startet med Sør-Aurdal og så fortsatte det med Nordre Land og Søndre Land. Siden ble det utvidet til flere geistlige områder i Oppland. I dag arbeides det med flere fylker i landet.

- Målet er å binde sammen alle familier i Norge

Det finnes en sammenslutning som heter NAPP –The North Atlantic Population Project, som skal se på befolkningen i dette området fra forskjellige ståsteder. Partnere i denne organisasjonen er blant andre:

- The University of Minnesota
 - The University of Montreal
 - Universitetet i Tromsø – Registreringsentralen for Historiske Data
 - Arkivverket i Norge
 - Lokalhistorisk Institutt i Norge
 - Den demografiske avdelingen ved Universitetet i Oslo
 - Jesu Kristi Kirke a.s.d.h
 - DIS-Norge
- og mange flere er tilsluttet her som partnere.

Da Norgesprosjektet kommer inn under dette interesseområdet om å legge inn data og å dele informasjon kan en også håpe og tro at disse vil delta aktivt, der det faller naturlig, i Norgesprosjektet.

Norge kan skilte med at de er blant de som har verdens mest komplette nominative opptegnelser fra tidligere tider. Da Norge gjennomførte den første folketellingen som omfattet hele befolkningen i 1801 var dette den første i sitt slag i hele Europa.

Det finnes heller ikke noe som kan sammenlignes med bygdebøkene i Norge. Bortimot 90% av bygdebøkene i Norge er omtalt i en eller annen bygdebok. Riktignok behandlet de tidligste bygdebøkene for det meste gårdene med dyrkbar mark og besetning og som regel hvem som eide eller brukte gårdene. Etter hvert ble også slektene og familiene omtalt og behandlet i bygdebøkene. Allikevel kan vi si at bygdebøkene er en "gullgrube" når det gjelder å forske fram sin slekt i Norge.

Den første gang jeg fikk rede på at bygdebøkene i Norge skulle digitaliseres, må jeg si at jeg jublet og sa "Så flott!" "Endelig!" "Fantastisk!" Men kan et slikt prosjekt være lovlig? Hva med personvernet? Hva med datatilsynet? Hva med åndsverksloven?

Dette er blitt tatt hensyn til helt fra første dag. Alt det juridiske enten det gjelder personvern eller åndsverksloven er tatt hensyn til.

Det er kanskje ikke riktig å si at vi skal 'digitalisere bygdebøkene'. Det vil være mer dekkende å si at vi skal lage et register med navnene på de som kommer fram i bygdebøkene. Hvert eneste navn vil få sin henvisning til hvilken bygdebok opplysningen kommer fram i og på hvilken side opplysningen står. De opplysningene som omfatter personene som dekkes av personvernet vil ikke bli tatt med i slike registre.

Hva kan slike slektsregistre brukes til?

Det vil, når prosjektet er ferdig, bli mulighet til å følge slekten fra det ene området til det andre, da alle bygdebokregistrene vil bli slått sammen til en base.

I tillegg vil også opplysningene om personene i andre baser være mulig. Slik vil du se alle steder hvor den personen du søker på, dukker opp i Folketellinger, i digitaliserte kirkebøker og i baser som IGI (Internarional Genealogical Index) og PRF (Pedigree Resource File).

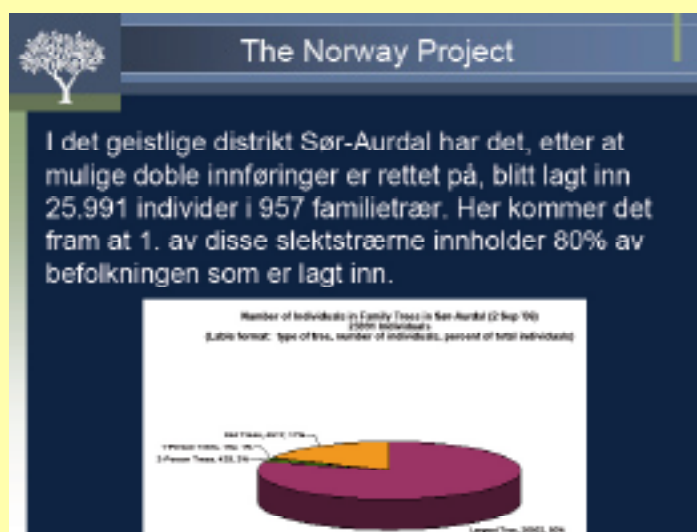
Har du lyst til å være med i dette fantastiske arbeidet for kortere eller lengre tid? Dette blir et fantastisk verktøy for oss alminnelige slektsforskere og for universiteter og foreninger med interesse for demografi, lokalhistorie, statistikk m.m. Det trengs mange hender som er villige til å legge inn registrene. Vi kan alle være en liten del i dette store prosjektet som vil bli gratis tilgjengelig for alle.

Send en E-mail til meg (klettum@chello.no) og du vil bli satt i gang med en bygdebok.

Du vil få all mulig opplæring og veiledning så du vil føle deg trygg. Husk, du behøver ikke være ekspert på verken slektsforskning eller databehandling.

Kanskje du selv eier en bygdebok du har personlig interesse i å få med? Det vil alltid være en fordel å arbeide med 'sitt eget' område. Da vil lokalkjennskap gjøre registreringen letter. Det vil bli mulig etter at det blir kontrollert at boka ikke allerede er med i prosjektet..

Hva kan gjøres med slike oversiktbasen? La oss se på Sør-Aurdal som var det første området som var ferdig (illustrasjoner til venstre).

Mange nyheter i Brothers Keeper

AV OTTO JØRGENSEN

Med bakgrunn i mange forslag og ønsker fra brukerne, har dette medvirket til at det i høst og vinter har kommet en rekke nye funksjoner og forbedringer. I det etterfølgende beskrives en del av disse nye mulighetene.

Nye rapporter – halv sirkel

Et av de store ønsker som har eksistert i mange år har vært flere og bedre rapporter. Det er gledelig at det er kommet noen rapporter og ytterligere forbedringer på andre. Under grafiske rapporter, kan du se aldersfordeling på nålevende personer i databasen,

velg Utskrifter, Andre – Grafisk statistikk - Aldersfordeling (lever fremdeles).

En forbedret rapport som viser personer som lever sammen i små grupper og hvor disse gruppene ikke er knyttet sammen med hovedgrenen: velg Andre – Ikke linkede slektsgrupper. Det finnes også en ny personlig rapport som kun inneholder personlige data (Personark)

Anetavle i halvsirkel

Men den største nyhet og meget ønsket nyhet er anetavle som halvsirkel.

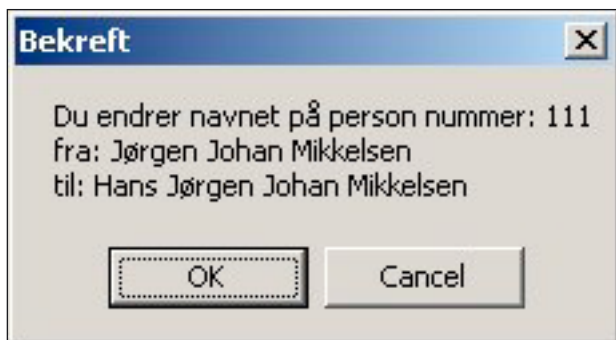
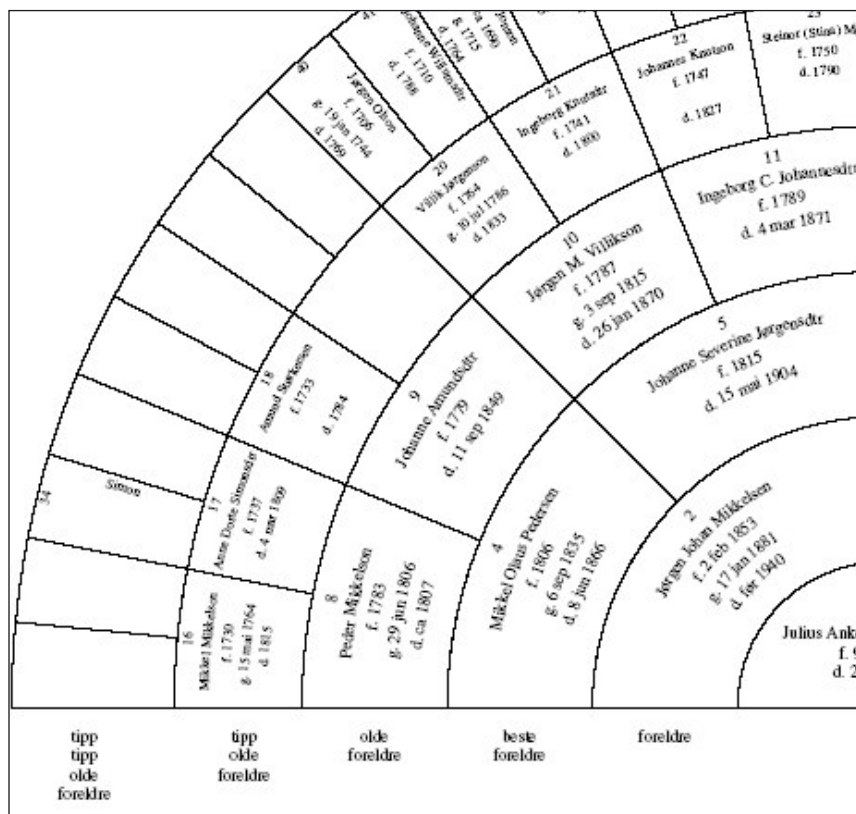
Denne anetavle kan skrives ut med 5 eller 6 generasjoner. Det er antydning at det vil også komme 7 generasjoner. På grunn av størrelsen skal den skrives ut i liggende format. Er ikke skriveren satt til dette, gir programmet et tilbud om å endre til dette. Det anbefales at skriftstørrelsen ikke er større en 9, spesielt hvis navnene er lange. Anetavlen vil imidlertid korte ned navnet hvis plassen ikke er tilstrekkelig.

Forbedring på andre rapporter

Nesten alle øvrige rapporter er blitt forbedret ved at flere opplysninger kan tas med i rapportene. Dette omtales ikke her. Det henvises til programets hjelpefil.

Redigeringsmenyen

Det er her bygget inn advarsel når du skriver en persons navn. Dette er resultat av at mange har slettet navn uten at det var tanken eller har skrevet inn feil navn.

En annen meget etterlyst funksjon, har vært mulighet til å markere grupper av personer i databasen. Dette kunne være aner, etterkommere til en eller flere personer eller grupper av personer. Denne funksjonen er nå på plass. Funksjonen starter ved at man velger fra Fil / Hjelpesprogram / Sette flagg på en gruppe personer.

Du kommer inn til en meny hvor du velger et gruppenummer. Gruppen gis en beskrivelse eller et navn om det er ønskelig. Vi anbefaler en beskrivelse da dette vil komme frem når du plasserer musen over en markering som er synlig på personene i Redigeringsbildet. Etter at du har valgt aktuelle personer, settes flaggsettingen i gang.

En person kan være med i flere grupper. Ønsker du å hoppe til probanden som tilhører den enkelte gruppe, trykker du på knappen og denne person fremkommer øverst i redigeringsbildet.

Forbedret søkemuligheter

Den mest kjente metoden for å finne en person er å trykke F3 og så skrive inn hele eller en del av navnet på den man skal finne. Hittil har funksjonen kun søkt i selve navnelisten, som ofte kan være tilstrekkelig. Nå er imidlertid dette utvidet til også å inkludere alle navn som er registrert under skillekortet Navn. Med dette vil de alternative navn som er registrert på en person av ulike årsaker også bli med i søket, f.eks. navn på ektefelle som både har pikenavn og navn som gift, alias eller andre navn som er registrert på personen.

Sett flagg på en gruppe personer

Velge personer til å sette flagg på

☐ Hel gren (alle aner pluss alle etterkommere av aner)

☐ Aene til en person

☐ Aene til en person pluss familien til hver ane

☐ Etterkommere av en person

☐ Etterkommer av en person pluss partner

☐ Nummerrekke (Enkeltpersoner)

☐ En person

☐ < - Sett flagg på de valgte personer

☐ < - Avslutt uten å sette flagg på noen

Generasjoner

Generasjoner

Aantall valgte: 7558

☒ Velg personer (legg til) ☐ Velg bort personer (trekk fra)

Gruppe		Tilsvarende
☒ 1	Alle slektninger til: Otto Jørgensen #1	Tilsvarende
☐ 2	Alle slektninger til: Goethe Seterlund #2	Tilsvarende
☐ 3	- ikke brukt -	Tilsvarende
☐ 4	- ikke brukt -	Tilsvarende
☐ 5	- ikke brukt -	Tilsvarende

Barn * | Biografi * | Bilder * | Medie | Adresse | Navn *

Gruppe 1 | Gruppe 2

Ordsøk

Personfelt | Ekteskapsfelt | Alle felt | Hendelser

Søk i alle felt etter et ord eller del av setning

☒ Söker personopplysninger som navn, dato, stedsnavn

☐ Söker ekteskapsopplysninger som dato, stedsnavn

☐ Söker både etter person- og ekteskapsopplysninger

☒ Inkluder biografi og merknader i søket

☒ Inkluder kilder i søket

Lag liste for å redigere | Lag Rapport | Avbryt

I tillegg er der søkemulighet via en av følgende lister og rapporter

- Alfabetisk liste (etternavn)
- Alfabetisk liste (fornavn)
- Numerisk liste
- Referanseliste
- Personer uten familie

Når listen er klar på skjermen, kan du dobbeltklikke på en av personene og programmet åpner så den aktuelle person i Redigeringsbildet.

Nyeste oppdateringer kan hentes gratis eller gratis prøve versjon kan hentes på
Web: www.bkwin.info
E.post otjoerge@online.no

Vårmøte:

Fredag, lørdag og søndag 27. – 29. april var DIS-Norges kjernetropper samlet på Triaden hotell i Lørenskog. I løpet av disse tre dagene ble det arrangert både Tillitsmannskonferanse, DIS-treff-treff og Arkiweb-kurs. Mange fikk med seg både det

Hederpris:

DIS-Norges hederspris ble delt ut til Finn Holden (t.v.) og Einar Balle (t.h.) for deres store innsats for DIS-Norge gjennom lang tid. Det er slike ressurser som bærer foreningen vår oppe. I midten Torill Johnsen, DIS-Norges leder. Æresprisen består av en DIS-bjørn (isbjørn) i krystall.

ene og det andre, og kanskje aller viktigst var det å få treffe både gamle kjente og nye DIS'ere. Her på bildet ser du de fleste av deltakerne samlet i sola utenfor hotellet. Fotograf: Tharald Moen

VARE/TJENESTE: **“Jakten på Superoldemora; Slektsforskning for barn” av Hanne S. Finstad.**

LEVERANDØR: **OmniPax**

VARIGHET: **November 2006 - inntil videre**

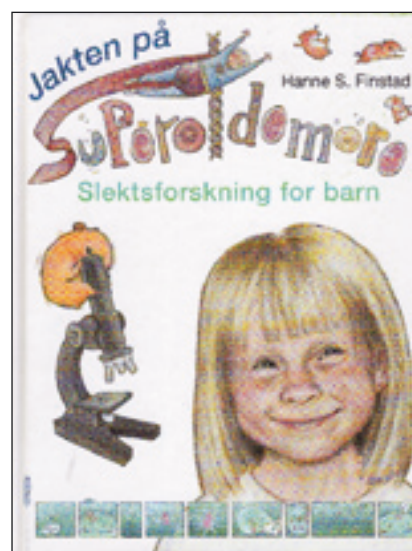
Mathilde kjeder seg på sykehus og korter tiden med å se i gamle familiealbum med mamma. De får lyst til å finne ut mer om personene på de gamle bildene. Omtrent samtidig får Mathilde lov til å se sine egne celler kjempe med bakteriene i sykehusets mikroskop, og lærer om gener og mitokondrier. Dermed starter jakten på superoldemora fra to kanter: De sender inn en blodprøve for å finne ut hvilken av ”Evas sju søstre” Mathilde nedstammer fra, og de tar kontakt med en grandtante som har forsket på slekta til Mathildes mormor, som kom fra Finnmark.

Det blir en spennende og lærerik oppdagelsesferd for både mamma, Mathilde og vennene hennes, som starter slektsforkningsklubb.

Jakten på Superoldemora er en bok til inspirasjon for alle barn som er nysgjerrige på opphavet sitt - og på genetikk. Fra 9 år.

Ordinær pris er kr 238,-. Som medlem får du boka for kr 210,- inkl. frakt i Norge.

Boka kan bestilles hos DIS-Norges kontor: kontor@disnorge.no

VARE/TJENESTE: **Bøker fra Emigrantforlaget.**

LEVERANDØR: **Emigrantforlaget** emigforl@online.no **Mobil: 99 43 94 81**

VARIGHET: **Mars 2006 - inntil videre**

Tilbudet gjelder bøkene ”Nordmenn i dødsleirene”, ”Aloha – Fra glemte nordmenn på Hawaii”, ”Drøm og dramatikk i det norske Amerika” og ”Med konger og Dronninger til kirke gjennom 100 år”.

De 3 første bøkene omhandler emigranter og deres nye liv, herunder norske soldater som omkom i den amerikanske borgerkrigen, livet til de som kom til Hawaii og om norsk utvandring fra 1630 og fram til i dag.

Den 4. boken er om konger og dronningers tro og liv fra Harald Hårfarge og fram til og med nåværende kongefamilie.

Spesialtilbud til DIS-medlemmer: signert eksemplar for kr 175,-, fritt tilsendt. Bøkene bestilles på Emigrantforlagets nettside: <http://www.emigrantforlaget.no> Skriv navn, adresse, medlemsnummer og hvor mange bøker du ønsker. Ønsker du en spesiell hilsen i boka, må du gi beskjed om dette. Bøkene kommer i posten så snart de er signert.

VARE/TJENESTE: **Liers historie, bygdebok på CD-ROM**

LEVERANDØR: **Kollfinn Sogn Scanning Service**

VARIGHET: **November 2003 - inntil videre**

DIS-Norges medlemmer får rabatt ved kjøp av ”Liers historie” på CD-ROM fra Kollfinn Sogn Scanning Service. Dette er bygdeboka for Lier kommune i Buskerud. Du kan lese boka på skjermen som en vanlig bok, men i tillegg har du klikkbare lenker og mulighet for fritekstsøk. OBS! (12. des. 2003) Vi gjør oppmerksom på at denne også er fritt tilgjengelig på Internett.

”Liers Historie” på CD-ROM koster 109,- ink mva pluss porto for medlemmer av DIS-Norge. Ordinær pris 149,-. Bestill med e-post til bygdebok@online.no. Husk å oppgi navn, adresse og medlemsnummer.

VARE/TJENESTE: "På sporet" av Tore Strømøy, signert av forfatteren
LEVERANDØR: Tore Strømøy
VARIGHET: November 2003 - inntil videre

Strømøy skriver selv: "Siden 1995 har jeg jobbet med historier om familie, røtter og tilhørighet. Noe alle mennesker burde være opptatt av, siden dette er selve "grunnmuren" i livet vårt. For å bevisstgjøre folk hvor viktig familie og røtter er, har jeg denne høsten gitt ut boka "På sporet". Boka er tredelt. Første del handler om Strømøy selv og hans forhold til røtter.

I del to presenterer han seks historier fra TV serien "Tore på sporet". Historier som forteller det meste om viktigheten av å finne familien sin og å kjenne sine forfedres historie. Og som viser hvor spennende en slik "jakt" kan være. I siste del skriver han om hvordan man går frem for å lete etter tidligere og nålevende familie og venner både i Norge og utland.

Spesialtilbud til DIS-medlemmer: signert eksemplar for kr 299,-, fritt tilsendt. Bestilling sendes pr e-post til Tore Strømøy tore.stromoy@nrk.no. Skriv navn, adresse, medlemsnummer og hvor mange bøker du ønsker. Ønsker du en spesiell hilsen i boka, må du skrive dette i mailen. Bøkene kommer i posten så snart han rekker å signere dem.

VARE/TJENESTE: Arkivering av digitale bilder - BR's PhotoArchiver
LEVERANDØR: BR Software
VARIGHET: April 2004 - inntil videre
 BR's PhotoArchiver er et norskutviklet bildearkiveringspro-

VARE/TJENESTE: The Master Genealogist (TMG).
LEVERANDØR: Haugødegård, tha.no
VARIGHET: 1. desember 2003 - inntil videre

TMG er et anerkjent windowsprogram for registrering og presentasjon av slekts- og persondata. Du kan lese om programmet i DIS-Norges tester, såvel som på www.slekt.no og www.eogn.com. Bokmål og nynorsk er valgbare språk i skjermbilder og utskrifter.

DIS-medlemmer får p.t. kr 50 i rabatt, dvs. kr 445 inkl. mva for elektronisk versjon. Detaljert prisinformasjon og eksempler på 32 standardrapporter finnes på www.tha.no. Bruk gjerne det elektroniske bestillingsskjemaet, oppgi at du er medlem av DIS-Norge m/medlemsnummer.

Elektronisk post: tha@tha.no, posten: Torleif Haugødegård tha.no, Lekeparkvegen 16b, 2319 Hamar. Telefon: 97 10 56 52

gram som hjelper deg å holde orden på slektsbildene dine (eller andre bilder du måtte ha på digitalt format). Programmet lar deg legge inn kommentarer til hvert bilde og all informasjon er søkbar så det er enkelt å finne et gitt bilde. Har du f.eks. lagt inn navn på personene på bildene kan du på sekunder få listet opp alle bilder med en gitt person eller f.eks. alle bilder av en gitt person tall mellom 1880 og 1920. Du kan også enkelt skrive ut bilder, lage web-sider og bilde-CD. Prøveversjon er tilgjengelig på Internett og du kan prøve det i 60 dager før du bestemmer om du ønsker å kjøpe det.

BR Software tilbyr DIS-Norges medlemmer dette programmet for kr 249,- ved nedlasting fra Internett (normalprisen er kr 285,-). Ønsker du levering på CD er prisen kr 299,- inkl porto. Mer informasjon om programmet og mulighet for å laste ned en prøveversjon finner du her: <http://www.br-software.com/norsk/photoarchiver.html>. Husk å oppgi ditt medlemsnummer ved bestilling.

VARE/TJENESTE: Arkivering av digitale bilder - BR's PhotoArchiver

LEVERANDØR: BR Software

VARIGHET: April 2004 - inntil videre

BR's PhotoArchiver er et norskutviklet bildearkiveringsprogram som hjelper deg å holde orden på slektsbildene dine (eller andre bilder du måtte ha på digitalt format). Programmet lar deg legge inn kommentarer til hvert bilde og all informasjon er søkbar så det er enkelt å finne et gitt bilde. Har du f.eks. lagt inn navn på personene på bildene kan du på sekunder få listet opp alle bilder med en gitt person eller f.eks. alle bilder av en gitt person tall mellom 1880 og 1920. Du kan også enkelt skrive ut bilder, lage web-sider og bilde-CD. Prøveversjon er tilgjengelig på Internett og du kan prøve det i 60 dager før du bestemmer om du ønsker å kjøpe det.

BR Software tilbyr DIS-Norges medlemmer dette programmet for kr 249,- ved nedlasting fra Internett (normalprisen er kr 285,-). Ønsker du levering på CD er prisen kr 299,- inkl porto. Mer informasjon om programmet og mulighet for å laste ned en prøveversjon finner du her: <http://www.br-software.com/norsk/photoarchiver.html>. Husk å oppgi ditt medlemsnummer ved bestilling.

VARE/TJENESTE:

Ny, lavere pris! "Våre røtter" av Stoa og Sandberg

LEVERANDØR:

Cappelen

VARIGHET:

Desember 2003 - inntil videre

Boken er "et must" for alle som driver slektsforskning i Norge! Se Slekt og Data 3/2001 for omtale. Boken selges av DIS-Norge for kr 190,- pluss porto til medlemmer, veiledende pris er kr 298,-. Du sparer kr 108! Boken kan bestilles gjennom DIS-kontoret eller gjennom de fleste lokallagene.

Bestilling kan sendes til DIS-kontoret: kontor@disnorge.no / tlf 22 36 11 22.

VARE/TJENESTE: Genit
LEVERANDØR: Genit
VARIGHET: April 2006 - inntil videre

Genit tilbyr 10% rabatt på sine produkter til medlemmer

av DIS-Norge, unntatt på bøker og produksjon av slektsbøker. Rabatten omfatter produksjon av slektstavler i mange størrelser, som slektstavler for egen utfylling og slektstavler fra medlemmenes eget materiale (laget fra GEDCOM). Disse tavlene kan man også få med egen bakgrunn, som f.eks et bilde. Det finnes også en anesirkel, samt flere produkter i nettbutikken - se www.genit.no

Bestill på nettstedet eller med e-post til kjop@genit.no. Husk å oppgi navn, adresse og medlemsnummer.

VARE/TJENESTE: Svenske kirkebøker på Internett

LEVERANDØR: Genline AB

VARIGHET: Mai 2006 - inntil videre

Har du behov for tilgang til svenske kirkebøker i ditt slektsforskningsarbeid? Firmaet Genline AB scanner svenske kirkebøker og gjør dem tilgjengelig på Internett for abonnenter. Pris for ett år (365 dager) for medlemmer av DIS-Norge er SEK 1.895,-. Normal pris er SEK 2.690,- Dette forutsetter betaling med kort (Visa, Mastercard eller Amex). Se www.genline.se for nærmere informasjon om Genline, der kan du også prøve tjenesten. Det er i tillegg mulig å kjøpe abonnement for 30 dager (SEK 295,-), eller et halvår (SEK 1395,- med medlemsrabatt). En fullstendig oversikt over de ulike abonnementene finnes på Genlines hjemmeside, <http://www.genline.se/prislista/>. Kontroller at de områder i Sverige som du måtte være interessert i er lagt ut, nye områder legges ut fortløpende. Det finnes pr dags dato (Mai 2006) over 16 000 000 bilder fra kirkebøkene noe som vil si 99.5 % av alle svenske kirkebøker.

VARE/TJENESTE: Håndbok i å lage slektsbok
LEVERANDØR: Odd Sørensen og DIS-Norge
VARIGHET: Mai 2001 - inntil videre

Håndboka Hvordan lage slektsbok av Odd Sørensen er et lite hefte beregnet på slektsforskere som har lagt sin slekt inn i et slektsdatabaseprogram. Hftet viser enkelt og greit hvordan man går fram for å få med hele slekta i ei slektsbok. Hftet er basert på menybilder som stammer fra Brothers Keeper, men brukere av følgende slektsprogram vil ha nytte av håndboka: BK, CFTW, DISGEN, EMBLA, FOW, FTM, GEN, Legacy, TMG, WinFam og alle andre slektsprogram som kan skrive ut RTF-filer med indeks, eller direkte til tekstbehandler, og som kan levere ”komprimerte anekart” eller anekart. Håndboka er på norsk, men finnes også i engelsk utgave.

Hftet leveres nå kun i A4-format. DIS-medlemmer får 10 % rabatt på prisen kr 90,- + porto kr 12,-. Send din bestilling til: Forlaget Halleys AS, Kirkegata 8, 3770 Kragerø. E-post: oddsoere@kktv.no Telefon: 35 98 38 87. Ditt medlemsnummer i DIS-Norge må oppgis ved bestilling.

VARE/TJENESTE: Muse-
matte
LEVERANDØR: DIS-Norge
VARIGHET: Mai 2003
- inntil
videre

DIS-kontoret selger musematter med DIS-Norges logo og web-adresse. Pris er kr 30,- stk + porto. Bestilling kan sendes til DIS-kontoret: kontor@disnorge.no / tlf 22 36 11 22.

VARE/TJENESTE: Bok om verdslige og
geistlige inndelinger av
Norge
LEVERANDØR: DIS-Norge
VARIGHET: 11.02.2001 - inntil vi-
dere

“Herred, prestegjeld og sogn i Norge, med forandringene gjennom tidene”

Utarbeidet av Norunn Klettum - 4. utgave 2001, utgitt av DIS-Norge

Ved slektsforskning kan det ofte være vanskelig å lokalisere hvor personer har bodd og hvilket prestegjeld/sogn de tilhørte. Grensene kan være flyttet på, eller prestegjeldet/sognet kan ha fått nytt navn. Denne boken gir en oversikt over dette. Boken har navneregister og områdekart. Eldre navn er tatt med, slik at du raskt finner ut at Fodevang er Fåvang, Aaland er Ølen, Halmøy er Flatanger o.s.v. I tillegg er det angitt når prestegjeldet begynte å føre kirkebok. Boken, som er spiralinnbundet, er til stor nytte i slektsforskningen.

Boken koster 225,- kroner + ev. framsendelse. For ikke-medlemmer er prisen 275,- kroner + ev. framsendelse

Ønsker du å kjøpe boka kan du henvende deg til DIS-Norges kontor med epost til kontor@disnorge.no eller telefon 22 36 11 22.

Herred, prestegjeld
og sogn i
Norge

- - med
forandringer
gjennom
tidene

Utarbeidet av Norunn Klettum
4. utgave 2001
Utgitt av DIS-Norge

DIS-Norge - Databehandling i Slektsforskning

ISBN-82-92262-01-6

VARE/TJENESTE: Slektstavler og slektsskjema
LEVERANDØR: Lokalhistorisk forlag

Selv om vi i dag bruker datakraft til det meste innen slektsforskningen, kan man fortsatt ha stor nytte av papirbaserte hjelpemidler. Dette gjelder store, oversiktlige slektstavler, så vel som skjema for notater når ikke PCen er med.

Lokalhistorisk forlag tilbyr følgende 2 pakker til medlemmer av DIS-Norge:

Pakke 1:

- blokk med 30 slektstavler for ringperm (15 pers, 4 gen pr ark)
- blokk med 50 persons skjema for ringperm (2 sidige)
- en halvsirkel (8 generasjoner, 255 personer) i 42x59 cm
- en helsirkel (10 generasjoner, 1023 personer) i 70x80 cm

Pakke 2:

- en halvsirkel (8 generasjoner, 255 personer) i 42x59 cm
- en helsirkel (10 generasjoner, 1023 personer) i 70x80 cm

Disse produktene er ment som hjelpemidler i arbeidet, ikke som pryd-
anetavler.

Pakke 1 koster kr 220,- pluss porto for ikkemedlemmer, og kr 130,- pluss porto for medlemmer. Pakke 2 koster kr 100,- pluss porto for medlemmer. Bestilling kan sendes til DIS-kontoret: kontor@disnorge.no / tlf 22 36 11 22.

VARE/TJENESTE: Digitaltrykk av slektsbøker
LEVERANDØR: Kraft digitalprint

Fra Kraft Digitalprint (telefon 23 24 26 26) har DIS-Norge fått tilbud på digitaltrykk av slektsbøker for sine medlemmer. Bøkene leveres i A4 format i sort/hvit to-sidig trykk på 80g papir, ferdig innbundet i spiral- eller liminnbinding (valgfritt). Dersom det ønskes fargetrykk i front blir det 5,- i tillegg pr. bok. Priseksemplene i tabellen er inklusiv merverdiavgift, men ikke frakt (det er mulighet for momsfritak på slektsbøker ved å søke fylkesskattesjefen). Prisene er basert på papiro-
originaler, ved levering av digitale originaler blir det et tillegg på 100,-.

	10 eks	30 eks	50 eks	100 eks
50 sider	590 kr	950 kr	1.400 kr	2.200 kr
100 sider	850 kr	1.450 kr	2.200 kr	3.800 kr
150 sider	1.050 kr	1.950 kr	2.700 kr	4.900 kr
200 sider	1.230 kr	2.500 kr	3.200 kr	5.900 kr

Det er ikke mange som matcher disse prisene. Ta kontakt med DIS-Norge for bestilling.

**VARE/TJENESTE: Norsk slekts-
historisk bibliografi
- NOSLEBIB**
LEVERANDØR: Jan Frederik Solem
VARIGHET: April 2002 - inntil videre

Pris: 100,- pluss porto.

(Ordinær pris er 490,- pluss porto)

Bibliografien dekker bøker og artikler utgitt etter 1963, det vil si verker som ikke omfattes av Morten Hansens "Norske slektsbøker", og vil være et svært godt hjelpemiddel for alle slektsforskere. Bibliografien, som er en heftet utgave på 377 sider, inneholder både forfatter-, tittel-, slekts/gårds- og stedsregister, og gir henvi-
sig til masse trykt materiale som ellers vil være vanskelig å lete fram. Det er en solid jobb som ligger bak, og for de som kjenner den gamle utgaven fra 1985, er dette i realiteten en helt ny publikasjon.

Publikasjonen vil være å få kjøpt på medlemsmøter o.l. hos noen av lokallagene - ta derfor gjerne kontakt med lokallaget ditt.

Bestilling kan sendes til DIS-kontoret: kontor@disnorge.no / tlf 22 36 11 22.

**VARE/TJENESTE: ADSL-tilkop-
ling**
LEVERANDØR: NextGentel

Medlemmer av DIS-Norge tilbys rabatt på NextGenTels ADSL abonnement "Delta" (2048/640). Se NextGenTels egen DIS-side for mer informasjon: <http://www.nextgentel.no/avtaler/dis/>. Bestilling forutsetter betalt medlemskap, samt at du må oppgi koden 4663 ved bestilling. Tilbudet gjelder også eksisterende NextGenTel abonnenter.

VARE/TJENESTE: Bok om lokalidrett
LEVERANDØR: DIS-Aust-Agder
VARIGHET: 30.07.2003 - inntil videre

Medlemmer av DIS-Norge tilbys fire binds verket "Lokalidrett i 100 år" til kr 100 pr bok, altså kr 400 for alle fire. Full pris i bokhandel er kr 250 pr bok, altså kr 1000 for verket. I utgangspunktet er bøkene skrevet til Traumas 100 års jubileum i 1996, men de dekker langt mer enn Idrettsforeningen Trauma. De fleste som har hatt familiemedlemmer i en eller annen idrettsklubb i Aust-Agder eller tilknyttet Tromøy, vil finne opplysninger av interesse. For nærmere informasjon og kjøp se aa.disnorge.no/tilbud.html.

VARE/TJENESTE: Norman virus control og Norman personal firewall
LEVERANDØR: Norman ASA

Beskytt deg mot virus og ondsinnede angrep via Internett. Norman tilbyr med Norman Virus Control 5 og Norman Personal Firewall ledende programvare for virus kontroll og beskyttelse mot uautorisert adgang til din PC. Medlemmer av DIS-Norge oppnår disse prisene, som inkluderer support fra Norman via telefon/email og mva:

1. Norman Virus Control (enbruker): kr. 590,- (veil 979,-)
 2. Norman Personal Firewall (enbruker): kr 349,- (veil 489,-)
- Vedlikehold, årlig unntatt det første året: kr. 480,- pr program, inkluderer eventuelle oppgraderinger av programmet. I tillegg kommer et ekspedisjonsgebyr på 75,- pr bestilling.

For deg som ønsker både antivirusprogram og brannmur har Norman laget:

3. Norman Internet Control (enbruker) inklusiv tre års vedlikehold: kr. 899,- (veil 1890,-) Vedlikehold etter de tre første årene, årlig: kr. 540,- inkluderer eventuelle oppgraderinger av programmet. I tillegg kommer et ekspedisjonsgebyr på 75,- pr bestilling.

For mer informasjon se www.norman.no. For bestilling, kontakt Norman ASA, John Ohlson: Tel: 67 10 97 32, faks: 67 58 99 40, e-post: joh@norman.no. Husk å oppgi DIS-Norge og ditt medlemsnummer ved bestilling!

VARE/TJENESTE: T-skjorter
LEVERANDØR: DIS-Norge
VARIGHET: fra september 2006

Vi selger T-skjorte med DIS-Norges logo på brystet og svart trykk på ryggen. Skjortene er hvite, finnes i vanlige størrelser og koster 80,-. Spør ditt lokallag om mulighet for bestilling og prøving på medlemsmøter. Bildene viser foran og bak på T-skjorten.

VARE/TJENESTE: Internett-tjenester (oppdatert mai 2006)

LEVERANDØR: Telenor Internett AS
VARIGHET: fra januar 1998 (løpende)

Spesialpriser til medlemmer av DIS-Norge på Online ADSL bredbånd og Internett fra Telenor.

Se utførlig presentasjon av tilbudet på egen side:

<http://www.disnorge.no/dn/marked/medlemstilbud/telenor.html>

VARE/TJENESTE: Piquet skjorter
LEVERANDØR: DIS-Norge
VARIGHET: fra september 2002

Piquet skjorter med DIS-logo: Vi har fått laget piquet skjorter i god kvalitet med DIS-Norges logo på brystet. Skjortene er hvite, finnes i vanlige størrelser og koster 150,-. Spør ditt lokallag om mulighet for bestilling og prøving på medlemsmøter.

VARE/TJENESTE: Tilbud på
www.dis-norge.no

LEVERANDØR: DIS-Norge

VARIGHET: inntil videre

Fra vår hjemmeside kan du laste ned alle Slekt og Data siden starten i 1990, du kan hente ned amtskart og anetavler for utfylling, søke i innhold i privatarkiv og sist, men ikke minst kan du søke i DIStreff og DISBYT (DIS Sverige). Noen av disse tjenestene krever passord. Som medlem av DIS-Norge har du også mulighet for å rykke inn etterlysninger i tidsskriftene Slekt og Data og DISkulogen (DIS Sverige).

VARE/TJENESTE: Dataprogrammet Tingene Forteller

LEVERANDØR: Regis Books
Økelsrud, tlf
62 36 55 34

VARIGHET: Mars 2006
- inntil videre

Tingene forteller er et program for å dokumentere historien til gjenstander. Fordi gjenstander også har en pengeverdi, kombinerer Tingene Forteller historie- og kulturbevaring med forsikring. Rapporter samler all informasjon om eiendom, hus, rom, gjenstander og personer, - i tillegg til rapportene som dokumenterer forsikringsmessige verdier. Alle rapporter kan eksporteres til fil for videre bearbeidelse i f.eks. en slektsbok, ifølge tilbyder.

Spesialpris til medl. av DIS-Norge: kr 598,- inkl mva (ord.pris kr 1.237,50), portofritt. Bestill på hjemmesiden www.tingene-forteller.no og husk å oppgi ditt medlemsnummer i DIS-Norge i kommentarfeltet på bestillings-siden.

Det er også mulig å laste ned en gratis demoversjon (begrenset til registrering av 20 objekter) for å prøve programmet.

1911 Folketelling for England og Wales tilgjengelig i 2009

Det engelske nationalarkivet (The UK National Archives) annonserte nylig at de vil samarbeide med ScotlandOnline for å lage en digital kopi av folketellingen 1911 for England og Wales, og gjøre den tilgjengelig på nettet. Digitale bilder og avskrifter av informasjon uten personvernbegrensninger vil bli gjort tilgjengelig i begynnelsen av 2009, og innen 3. januar 2012 er den fullstendige folketellingen ment å være tilgjengelig på Internett.

Les mer på UK National Archives egen pressemelding: http://www.nationalarchives.gov.uk/news/press/releases_2007.htm

Kilde: Rootsweb, 18. april 2007

Barkebrød

Barkebrød er en brødsort, som på tross av navnet ikke er laget av bark. Barkebrød er resultatet av å spe ut melet med silvev fra løvtrær.

Historikk

Barkebrød nevnes i skriftlige kilder helt tilbake til middelalderen. Særlig på 1700- og 1800-tallet var det flere uår med kaldt vær i Norge. Mye korn ble ikke modent, og kornmangel førte mange steder til kreative løsninger for å drøye melet.

En løsning var å bruke innerbarken (silvevet, den grønne laget mellom barken og veden) vanligvis fra løvtrær som alm, ask, osp, rogn eller bjørk, men også furu er nevnt i historiske kilder. Dette grønne laget er den eneste delen som egentlig er spiselig

på et tre, alt annet er død cellulose, som hverken dyr eller mennesker kan nyttegjøre seg direkte. Innerbarken ble samlet inn fra buskas og små trær, tørket, og malt opp. Den oppmalte barken ble så brukt for å drøye ut melet, gjerne 1/4 eller 1/3 «barkmel». Henrik Pontoppidan skrev at alm egnet seg best fordi det fikk brødet til å henge bedre sammen.

Barken setter en ganske kraftig bitter bismak på brødet, og kan gi hvitt brød et litt uapetittlig grågrønt skjær. Et annet problem med slik bakst er at gjær ikke kan bryte ned stivelsen i barken på samme måte som i korn, og er det for mye bark i brødet vil det ikke heve skikkelig. Bødet blir hardt og smuldrer lett opp. Selv om bark i dag av og til tilsettes bakverk som en kullinarisk kuriositet, var barkebrødet alltid regnes som fattigmannskost, og forsvant ut av menyen så fort tilgangen på korn og mel bedret seg.

Oppskrift på barkebrød

For et lite brød:

Samle inn fingertykke kvister og småstammer av løvtrær. Splitt barken langs kvistene mens de enda er friske, flå av barken og saml sammen innerbarken (den kan ha litt forskjellige farger, fra gul til grønn, avhengig av treslaget). Legg innerbarken til tørk et par dager, eller tørk i ovn på 50 grader.

Mal opp de tørre barkstrimlene med en morter til det er melfint. Bland barkmel i vanlig hvetemel eller sammalt mel, forhold 1/4 til 1/3. Du trenger omtrent en halv liter mel/barkblanding.

Tilsett:

- 1/2 liter bark/mel
- 20 g gjær
- 1 ts salt

Rør ut melet i lunkent vann og kna ut til du har en til du har en halv liter deig. Kna deigen jevn, og form et passe brød.

La deigen heve under et håndkle. På grunn av barken må deigen heve lengre enn normalt, beregn 2-3 timer.

Stek brødet i 1 time på 200 °C.

Kilde: www.wikipedia.no

En kort (!) innføring i Prytz-slektens liv gjennom 400 år, samlet i 4 bind av Snorre Prytz

Ved Finn Holden

Jeg har tidligere anmeldt et bind av denne slekthistorien i Slegt og Data. Jeg gjentar det jeg skrev da. Dette er et imponerende verk; masser av informasjon er samlet her. Særlig er delen om levekårene på slektsgården Clausvollen på Røros på begynnelsen av 1900-tallet interessant. Snorre Prytz har også samlet mye og interessant stoff om musikklivet i Bergstaden.

Men jeg må dessverre også gjenta det jeg skrev om manglende sammenheng, både dette bindets plass i sammenhengen og oversikten over de forskjellige personene i slektslinjene. En av mine kjepphester er at forfatteren av en slektsbok skal tenke over målgruppen, hvem han skriver for. Slektsboken skal være oversiktlig, slik at leseren kan finne forbindelsen mellom personene i ulike slektsledd og vite hvem forfatteren skriver om. Her forsømmer Snorre Prytz seg svært ofte. Han skriver at slekten

overholdt navneskikker; derfor gjentas personnavnene gjennom generasjonene. Da blir det enda viktigere at forfatteren hele tiden gjør det klart hvem han skriver om nå.

Ett meget viktig kapittel handler om levekårene på Clausvollen. Det er skrevet av en Hans Olsen Prytz. Men hvem er nå det? Jeg tror det er en person som tidligere har hatt navnet Hans Andreas Olsen Prytz. 35 sider senere står det på nytt et kapittel av Hans O. P., men uten henvisning til den første. Hans O. P. skriver også om bryllupet til Ole, men hvilken Ole?

Denne Ole er sannsynligvis Ole Claussen, som omtales som en meget dyktig felespiller. 42 sider senere står det igjen mye om hvor dyktig Ole var som felespiller, uten henvisning til den første omtale av personen og uten tanke på at her er det mye gjentakelse.

Midt i en omtale av John Rasmussen Prytz kommer det en ramme om et gullfunn i California, så vidt jeg kan skjønne uten sammenheng med John. Å si at det irriterer, er mildt sagt. Snorre Prytz gjør det ikke lett for leseren. Jeg vil tro at mange vil hoppe av. Det ville være synd, for han har nedlagt et stort arbeid, og det er også mye interessant i boken.

Den glemte skriften. Gotisk håndskrift i Norge. av Knut Johannessen

Ved Finn Holden

Dette er en lærebok i gotisk håndskrift, utgitt i Riksarkivarens skriftserie. Men den gir mer enn den lover. Den forteller kulturhistorie ut over skriftens utvikling; om skriveferdighet, utviklingen av allmu-

eskolen og om bøker i hjemmene, om rettskrivningen fra kaos til regler og om rekrutteringen til skriveyrket. Vi leser om blekkets, papirets og skrive-redskapenes utvikling. Til tider blir den spennende.

Boken har selvsagt mange lese-prøver, mange vakre, som en mes-sebok og utsnitt av Frostatingsloven, forsiden til manntallet over odels-skatten for Aker fogderi fra 1656 og gratulasjonsskriv fra Reichspräsident Paul Hindendorff til kong Haakon da prinsesse Ragnhild ble født i 1930.

Etter at latinsk skrift hadde gått sin seiersgang, gjeninnførte nazistene i 1934 gotisk skrift i tyske aviser og bøker. Men i januar 1941 slo nazistene retrett. Da var plutselig gotisk skrift ikke lenger tysk skrift, men besto av jødebokstaver! Jødiske boktrykkere skulle ha tatt makten i trykkeriene og innført denne skriften. Formålet med omleggingen var klar. Folk i de okkuperte landene hadde problemer med å lese den gotiske skriften i avisene. Derfor virket ikke propagandaen etter maktthavernes ønsker. Etter krigen ble dette vedtaket ikke omgjort.

Flere av eksemplene viser utviklin-gen av skriftkunnskapen. I 1648 kvit-terte tre slaktere for penger de hadde fått ved kongehyllingen på Akershus: den ene med lakksegl, den andre med bumerke og den tredje med egen-hendig underskrift. Gjest Bårdsen hadde lært å lese, men mens han satt i fengsel, øvde han på bokstavene i alfabetet på en lapp.

Gjennomgåelsen av den gotiske skriften i boken tar utgangspunkt i et lite skrivehefte som ble utgitt

av Kirkedepartementet i 1830. Hver bokstav omtales alene og med skrift-prøver. Jeg skulle gjerne ha hatt en slik lærebok før jeg i sin tid begynte å lese gotisk skrift.

Til sist gjengis en serie med skrift-prøver av offisielle og private doku-menter, en kirkebokside med Henrik Ibsens uekte barn 1846, kongelig anordning om kolerafaren i 1857, folketellingen 1865 og en aftenbønn 1849, et borgerbrev om å våge liv og død for fedrelandet 1814, et utsnitt av grunnloven 1814, et frierbrev fra 1809, en skredderregning, dødsfall i Kristiania 1845 osv., osv.

Et eget kapittel gjennomgår en serie med dokumenter om en gård og en familie, Hensvollen på Østre Toten rundt 1865: folketellingene 1801 og 1865, testament, skifte, branntakst og føderådsbrev. På den måten viser forfatteren også lokalhistorikere og slektsforskere ulike dokumenttyper. Som sagt, læreboken gir atskillig mer enn det som står på omslaget!

Diskulogen nr. 76, mars 2007

Bladet har et intervju med Sture Bjelkåker som går av etter å ha vært ordførende (leder) i Föreningen Dis i Sverige i 19 år. I denne tiden har medlemstallet økt fra under tusen til 25 000!

Slektsforskerdagene 2007 i Sverige er ikke bare for de innvidde. Arran-gørene lokker med at den besøkende som vil vite mer, kan få informasjon om tre generasjoner av sin slekt! Er dette noe for norske arrangører?? En nordmann, som er sulteforet gjennom mange tiår med reduserte norske bi-

bliotek, kan ikke unnså seg for å vise bilde av Halmstad nye bibliotek, der slektsforskerdagene skal arrangeres 24.-26. august.

Diskulogen har ellers en artikkel om Skype og fortsetter med oriente-ringen om Disgens siste versjon.

Släkthistoriskt Forum nr. 1/07

På forsiden og to sider inne i bladet er det bilder av et håndmalt slektstre på 12 store ark, sammenlagt 2.5 meter høy og 1.5 meter bredt. I sentrum er stamfaren Erlandus Gudmundi (1554-1630). I sitt ekteskap hadde han 15 barn, og på stamtreet er det registrert 7 569 personer. Alle blad er fotografert og fins på en CD, som er til salgs gjennom GRS.

Ellers har bladet som vanlig omtale av en rekke enkeltskjebner funnet av slektsforskere, bl.a. om den norske desertøren fra store nordiske krig, Jon Hansson fra Fredrikshald, nåværende Halden, som forfatteren skriver: kanskje i nærheten av Kongsberg? (Kan man ikke titte i et atlas?) Til forfatterens unnskyldning tjener det at Jon Hansson var født i "staden Kongsberg", faren var kobberslager Hans Olsson, moren Dordi Eriksdotter.

En artikkel handler om svensker som deltok i boerkrigen på begge sider, en annen om svenskættede i Ukraina. I en notis står det at den berømte antropologen Donald Johanson, mannen som den tre millioner gamle "Lucy" i Etiopia, har svenske aner på begge sider.

Slægt & Data nr. 1-2007

Bladet har en artikkel om Excel som slektsforskningsprogram. I en annen artikkel fortelles det om hvordan man gjennom passprotokoller kan følge en persons reiser i Danmark på 1800-tallet.

Stephen P. Morse var i sin tid en edb-guru. Som pensjonist har han kastet seg over slektsforskning og fant at det var svært tungvint å søke på Ellis Island databasen. Han utviklet

derfor en rekke snarveier til søk på mange websider. Mer om dette kan man finne på hans hjemmeside: www.stevemorse.org.

Bestyrelsen for DIS-Danmark registrerer at medlemstilgangen har stagnert. Derfor vil man endre markedsføring fra vekt på anvendelse av edb-teknologi til generelle slektsforskerproblemer: Hvordan fortelle historien om min slekt? Hvordan planlegge et intervju? Hvordan innsamle og arkivere slektens dokumenter? Hvordan finne fram i et amsarkiv og et bispearkiv?

Illustrert Tidende utkom hver søndag i perioden 1859 til 1924. Det er en enestående kilde for danske slektsforskere. Det hadde bl. a. frontreportasjer fra krigen mellom Danmark og Preussen i 1864, reportasje fra en straffeanstalt og omtaler av teaterforestillinger og nyutkomne bøker. Det Kongelige Bibliotek har lagt ut bladet på www.illustrerttidende.dk.

AUGUST

onsdag 15. Bergen. Kronstad Hovedgård kl. 19:00. DIS-Hordaland. Vi starter høstprogrammet med brukermøte.

torsdag 23. Stokke bygdetun kl. 18:30. DIS-Vestfold Medlemsmøte i DIS-Vestfold. På dette møtet vil Norunn Klettum fortelle oss om prosjektet Norway Project som har som mål å legge inn alle norske bygdebøker digitalisert i en base.

SEPTEMBER

mandag 3. Sandefjord. Ranvik Ungdomsskole kl. 19:00. DIS-Vestfold Møte i Sandefjordsgruppen

tirsdag 4. Sandnes. Lura Bydelshus, Kafeteria kl. 18:30 - 21:00. DIS-Rogaland Embla Familie og Slegt brukermøte Embla Familie og Slegt brukermøte.

tirsdag 4. Kristiansand. Statsarkivet kl. 18:30. DIS-Vest-Agder Lokale kilder hvor finnes de?

tirsdag 4. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Björgvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland brukerguppen Embla. Treff de som kan Embla. Da går arbeidet mye raskere.

onsdag 5. Statsarkivet Hamar kl. 18:00. DIS-Hedmark Åpent arbeidsmøte. Oppdateres for evt. foredrag. Kl. 18:00 - 21:00. Mulig fortsettelse av kurs om nødvendig.

onsdag 5. Molde. Molde vgs. datarom 19. Østfløyen kl. 18:00. DIS-Møre og Romsdal Molde Møte/Kurs

torsdag 6. Stavanger. Det norske utvandrersenteret kl. 18:00 - 21:00. DIS-Rogaland. Slektsdrøs og Internett. Drøs om slekt og slektsprogrammene BK, FTM m.m. Søking på internett og bruk av kildene på utvandrersenteret.

torsdag 6. Bodø. Bodø bibliotek kl. 20:00. DIS-Salten Slektshistorielag - Slektslinjer på Helgeland Slekter fra Alstahaug og Herøy gamle prestegjeld. Gerd Karin Lysholm og Finn Willumsen

søndag 9. Tvedestrand. Nes Verk. DIS-Aust-Agder avholder medlemsmøte Besøk på Næs Verk i Tvedestrand i samarbeid med Telemark.

DIS-kalenderen 2007

mandag 10. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjergvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland medlemsmøte

tirsdag 11. Kongsberg. Raunmyr skole, Datarommet kl. 18:30. DIS-Buskerud Kongsberg Scannede kirkebøker - del I

onsdag 12. Skei. Møtelokalet v/banken på Skei kl. 17:30. DIS-Sogn og Fjordane Styremøte

onsdag 12. Snarum. Blaaferveverkets Dokumentasjonssenter kl. 18:30. DIS-Buskerud Drammen Besøk med omvisning på sentret.

mandag 17. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjergvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland brukergruppen Bk har møte Møt andre som kan lære av deg og du av dem.

onsdag 19. Bergen. DIS-Hordaland. Vi drar på en liten utflykt.

onsdag 19. Vestfold Slekthistoriesenter, Nauen kl. 18:00. DIS-Vestfold Møte i DISGEN-gruppen.

onsdag 19. Stavanger. Statsarkivet kl 18:30 - 21:00. DIS-Rogaland Medlemsmøte

torsdag 20. Stokke bygdetun kl. 18:30. Medlemsmøte i DIS-Vestfold. "Norske Gårdsbruk" for Vestfold kommer snart i ny utgave og forfatteren Svein Knut Granum vil fortelle oss om prosjektet som nå inneholder mye mer slektsinformasjon enn tidligere.

torsdag 20. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjergvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland medlemsmøte. Vi møtes og snakker slekt og data.

tirsdag 25. Kongsberg. Raunmyr skole, Datarommet kl. 18:00. DIS-Buskerud Kongsberg Nybegynnerkurs - Hvordan starte å søke etter slekt på internett, dag 1

onsdag 26. Lier. Gullaug Aktivitetssenter kl. 18:30. DIS-Buskerud Drammen Arbeidsmøte.

Osloområdet. DIS-Norge Styremøte nr 4-2007 Styremøte 28.-29 september

lørdag 29. Tromsø. Tromsø bibliotek og byarkiv kl 11:00 - 13:00. DIS-Troms. Kurspreget seminar: Hvordan

komme i gang med slektsforskning på PC, og hvordan arbeide med PC i slektsforskningsarbeidet?

OKTOBER

mandag 1. Sandefjord. Ranvik Ungdomsskole kl. 19:00. DIS-Vestfold Møte i Sandefjordsgruppen

tirsdag 2. Kongsberg. Raunmyr skole, Datarommet kl. 18:00. DIS-Buskerud Kongsberg Nybegynnerkurs - Hvordan starte å søke etter slekt på internett, dag 2

tirsdag 2. Sandnes. Lura Bydelshus, Kafeteria kl 18:30 - 21:00. DIS-Rogaland Embla Familie og Slett brukermøte.

tirsdag 2. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjergvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland brukergruppen Embla Treff de som kan Embla. Da går arbeidet mye raskere.

onsdag 3. Statsarkivet Hamar kl. 18:00. DIS-Hedmark Åpent arbeidsmøte. Oppdateres for evt. foredrag. Kl. 18:00 - 21:00. Det vil bli en halvtimes informasjon om Gravstedsregistrering i vårt fylke først.

torsdag 4. Stavanger. Det norske utvandrersenteret kl 18:00 - 21:00. DIS-Rogaland. Slektsdrøs og Internett. Drøs om slekt og slektsprogrammene BK, FTM m.m. Søking på internett og bruk av kildene på utvandrersenteret.

torsdag 4. Bodø. Bodø bibliotek kl. 20:00. DIS-Salten Slekthistorielag - Bodø bys historie Historikerne som skriver Bodø bys historie kommer og holder foredrag.

mandag 8. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjergvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland medlemsmøte Velkommen til slektsprat.

mandag 8. Arendal. Grandgården kl. 19:00. DIS-Aust-Agder avholder medlemsmøte Odd Egil Lillebø demonstrerer sin slektsdatabase.

tirsdag 9. Kongsberg. Raunmyr skole, Datarommet kl. 18:30. DIS-Buskerud Kongsberg Scannede kirkebøker - del II tirsdag 9. Kongsberg. Raunmyr skole kl. 18:30. DIS-Buskerud-Kongsberg Scannede kirkebøker - del II

onsdag 10. Molde. Molde vgs. datarom 19. Østfløya. kl. 18:00. DIS-Møre og Romsdal Molde Møte/Kurs

onsdag 10. Lier. Gullaug Aktivitetssenter kl. 18:30. DIS-Buskerud Drammen Tema: "Det reisende folk"

mandag 15. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjergvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland BK brukergruppen møtes. Lær deg BK.

onsdag 17. Vestfold Slekthistoriesenter, Nauen kl. 18:00. DIS-Vestfold Møte i DISGEN-gruppen.

onsdag 17. Stavanger. Statsarkivet kl 18:30 - 21:00. DIS-Rogaland Medlemsmøte

onsdag 17. Bergen. Kronstad Hovedgård kl. 19:00. DIS-Hordaland Brukermøte

torsdag 18. Stokke bygdetun kl. 18:30. DIS-Vestfold Medlemsmøte i DIS-Vestfold.

lørdag 27. Bodø. Fylkeshuset, Bodø kl 10:00 - 15:00. DIS-Salten Slekthistorielag Slektsforskerdagen 2007 i Salten. Slektsstorg med ekspertpanel, søking etter slekt på mikrofilm, internett og databaser. Slektsforskerprogram, skanning av tekst og bilder. Ungdomshjørnet 15+ Nordlandsmuseet kommer med base over 150.000 digitale bilder som er søkbare. Kanskje finner du bestemors hus og oldefar på Lofotfiske ? Åpne foredrag: Kl 12 Kort innføring i slektsgranskning, Torbjørn Seiring Kl 13 Tema under planlegging Kl 14 Tema under planlegging

lørdag 27. Drammen. Drammen Bibliotek kl. 10:00. DIS-Buskerud Drammen Slektsforskerdagen 2007. DIS-Danmark har allerede bekreftet at de kommer

lørdag 27. Førde. DIS-Sogn og Fjordane Slektsforskerdagen

lørdag 27. Arendal. Arendal Bibliotek kl 10:00 - 15:00. DIS-Aust-Agder arrangerer Slektsforskerdagen på Arendal Bibliotek.

lørdag 27. Kongsberg. Raunmyr skole kl. 10:00. DIS-Buskerud Slektsforskerdagen lørdag 27. Bergen. Lagunen senter kl. 10:00. DIS-Hordaland avholder Slektsforskerdagen.

lørdag 27. Tromsø. Statsarkivet i Tromsø kl 11:00 - 15:00. DIS-Troms Slektsforskerdag 2007 Åpen slektsforskerdag med foredrag, demonstrasjon, informasjon, salg av hjelpemidler og adgang til Statsarkivets litteratur. Hovedtema: Hva gjør vi med våre gamle familiebilder?

lørdag 27. Sted ikke fastsatt kl. 18:00. DIS-Hedmark.

tirsdag 30. Kongsberg. Raunmyr skole, Datarommet kl. 18:00. DIS-Buskerud Kongsberg Kurs i søk på internett for de med noe erfaring fra tidligere, dag 1

NOVEMBER

torsdag 1. Stavanger. Det norske utvandrersenteret kl 18:00 - 21:00. DIS-Rogaland. Slektsdrøs og Internett. Drøs om slekt og slektsprogrammene BK, FTM m.m. Søking på internett og bruk av kildene på utvandrersenteret.

torsdag 1. Bodø. Bodø bibliotek kl. 20:00. DIS-Salten Slekthistorielag - Slegt fra Rana Bygdekveld: Rana. Arbeidsmøte uten foredrag, for folk med slekt og aner fra Saltdal kommune. Lokalhistoriker Ann Elise Altermark (?) vil være til stede og svare på spørsmål og veilede i 400 års slektsmateriale.

mandag 5. Sandefjord. Ranvik Ungdomsskole kl. 19:00. DIS-Vestfold Møte i Sandefjordsgruppen

tirsdag 6. Kongsberg. Raunmyr skole, Datarommet kl. 18:00. DIS-Buskerud Kongsberg Kurs i søk på internett for de med noe erfaring fra tidligere, dag 2

tirsdag 6. Sandnes. Lura Bydelshus, Kafeteria kl 18:30 - 21:00. DIS-Rogaland. Embla Familie og Slegt brukermøte.

tirsdag 6. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjørgvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland brukerggruppen Embla Treff de som kan Embla. Da går arbeidet mye raskere.

onsdag 7. Statsarkivet Hamar kl. 18:00. DIS-Hedmark Åpent arbeidsmøte kl.18.00 - 21.00. Det vil bli en halvtimes informasjon om registreringsarbeid av div. kilder først.

onsdag 7. Molde videregående skole datarom 19. Østfløyen kl. 18:00. DIS-Møre og Romsdal Molde Møte/Kurs

mandag 12. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjørgvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland medlemsmøte Velkommen til internett og slektsprat.

mandag 12. Arendal. Grandgården kl. 19:00. DIS-Aust-Agder avholder medlemsmøte Sven Magne Walle orienterer om sitt seilskuteregister.

tirsdag 13. Kongsberg. Raunmyr skole, Datarommet kl. 18:30. DIS-Buskerud Kongsberg Kirkeåret, og presentasjon av kalenderprogrammet DAGE.

onsdag 14. Stokke bygdetun. Medlemsmøte i DIS-Vestfold. Merk ukedag.

onsdag 14. Lier. Gullaug Aktivitetssenter kl. 18:30. DIS-Buskerud Drammen Tema: "Innflyttere til Drammen"

fredag 16. – lørdag 17. Osloområdet. DIS-Norge Styremøte nr 5-2007

mandag 19. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjørgvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland BK brukerggruppen møtes. BK gruppen treffes.

onsdag 21. Vestfold Slekthistoriesenter, Nauen kl. 18:00. DIS-Vestfold Møte i DISGEN-gruppen

onsdag 21. Stavanger. Statsarkivet kl 18:30 - 21:00. DIS-Rogaland Medlemsmøte.

onsdag 21. Bergen. Kronstad Hovedgård kl. 19:00. DIS-Hordaland Foredrag.

lørdag 24. Tromsø. Tromsø bibliotek og byarkiv kl 11:00 - 13:00. DIS-Troms Kurspreget seminar: Hvordan komme i gang med slektsforskning på PC, og hvordan bruke PC i slektsforskningsarbeidet?

onsdag 28. Lier. Gullaug Aktivitetssenter kl. 18:30. DIS-Buskerud Drammen Arbeidsmøte.

DESEMBER

mandag 3. Sandefjord. Ranvik Ungdomsskole kl. 19:00. DIS-Vestfold Møte i Sandefjordsgruppen

tirsdag 4. Sandnes. Lura Bydelshus, Kafeteria kl 18:30 - 21:00. DIS-Rogaland Embla Familie og Slegt brukermøte.

tirsdag 4. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjørgvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland brukerggruppen Embla Treff de som kan Embla. Da går arbeidet mye raskere.

onsdag 5. Statsarkivet Hamar kl. 18:00. DIS-Hedmark Tradisjonen føres videre også i 2007- avslutning før JUL med Gløgg og Pepperkaker. Foredrag først og arbeidsmøte etterpå. kl.18.00 - 21.00

onsdag 5. Molde vgs. datarom 19. Østfløyen kl. 18:00. DIS-Møre og Romsdal Molde Møte/Kurs

torsdag 6. Stavanger. Det norske utvandrersenteret kl 18:00 - 21:00. DIS-Rogaland. Drøs om slekt og slektsprogrammene BK, FTM m.m. Søking på internett og bruk av kildene på utvandrersenteret.

torsdag 6. Bodø. Bodø bibliotek kl. 20:00. DIS-Salten Slekthistorielag Julemøte med historisk foredrag.

mandag 10. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjørgvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland julemedlemsmøte.

mandag 10. Arendal. Grandgården kl. 19:00. DIS-Aust-Agder avholder medlemsmøte Jan Fredrik Gundersen viser gamle post- og julekort.

tirsdag 11. Kongsberg. Raunmyr skole, Datarommet. DIS-Buskerud Kongsberg.

onsdag 12. Lier. Gullaug Aktivitetssenter kl. 18:30. DIS-Buskerud Drammen Julemøte med tema vedr. julen, samt kaker og gløgg.

torsdag 13. Stokke bygdetun kl. 18:30. DIS-Vestfold Medlemsmøte i DIS-Vestfold.

mandag 17. Haugesund. IOGT huset i Haugesund (Bjørgvindsgt 40) kl. 19:00. DIS-Haugaland BK brukerggruppen møtes. Kom du og da vel!

onsdag 19. Bergen. Kronstad Hovedgård kl. 19:00. DIS-Hordaland Foredrag.

DIS-Norge Landsmøte med tillitsmannskonferanse 2008 planlegges i perioden 25.-27.april 2008.

Returadresse:
 DIS-Norge
 Pb 6601, St. Olavs plass
 0129 Oslo

Familiehistorie er spennende!

Den nye Embla Familie og Slekt v2007 er klar!

Lag en gårdshistorie | v2007 av Embla Familie og Slekt

Lag egne setninger i bokutskriften for hvert stedsnavn

Egne proposisjoner og fraser for hvert enkelt stedsloed

Gården kan ha flere forskjellige navn

Seks forskjellige stedsnavnsdelar

Programmet viser automatisk alle personer og familier som har hatt noe med gården eller stedet å gjøre. Hvem som er født der, har flyttet til stedet, har hatt skifte på gården, har giftet seg der osv.

Bruk en stedsnavnsmal, gjørne fra DIS Norge. Glimrende for DIS-Treff

Søtt inn mange bilder av gården

Skriv historien til gården

Besøk oss på Internett - www.embla.no

Du betaler ingen ting før du har overført hele familietreet ditt til det fullnorske slektsprogrammet *Embla Familie og Slekt v2007*, og du betaler heller ikke noe før du er helt FORNØYD!

Embla Familie og Slekt er gøy, spennende og er meget enkelt å bruke!

**Kun kr.
890,-**